СЛОВО Просвіти

Без мови немає нації!

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

9 (698), 28 лютого — 6 березня 2013

Фото Олександра Литвиненка

Дмитро Павличко, Іван Заєць, Павло Мовчан, Віктор Баранов

Всеукраїнська мовна мобілізація

У стінах Національної спілки письменників України, де 24 роки тому створювався наймасовіший рух за незалежність України — Народний рух, 21 лютого відбувся III етап Всеукраїнського форуму "На захист української мови і державності". Відкрив і вів його голова ВУТ "Просвіта" імені Т. Шевченка, народний депутат Верховної Ради п'яти скликань Павло Мовчан. Учасники зібрання виступили проти антиукраїнської, антиконституційної, антидержавної мовної політики нинішньої влади. У роботі форуму взяли участь представники: ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка; УВКР; творчих спілок: письменників, журналістів, кінематографістів, художників; Федерації лікарських товариств України; ГО "Українська справа" та низки інших молодіжних організацій; Українського фонду культури; академічних інститутів: літератури, українознавства, української мови, фольклору та етнології; політичних партій: УНП, КУН, УП, ОУН, НРУ та ін. Від парламентської опозиції перед присутніми виступили депутати Верховної Ради Олесь Доній та Ірина Фаріон.

Форум створив Координаційну раду Всеукраїнського постійно діючого Форуму, яка опікуватиметься узгодженням руху спротиву; ухвалив низку рішень і звернень, зокрема до Президента України.

Непроминальний обов'язок — зберегти і збагатити українську мову!

Павло ГРИЦЕНКО, *професор, директор Інституту української мови НАН України:*

— Нагадування, винесене в назву виступу, зумовлене не так нагодою — відзначенням 21 лютого Міжнародного дня рідної мови, як усвідомленням стану української мови та загроз її майбутньому. В реаліях українського сьогодення цей день — концентрація сум'яття, парадоксів та алогізмів. І найбільший алогізм у тому, що у своїй незалежній державі, на своїй землі необхідно ***виборювати*** право на безперешкодне і повноформатне буття й розвиток своєї рідної мови, необхідно доводити, що в суверенній Україні має бути повнофункціональна єдина державна мова — українська, доводити, що ніяким чиновникам не дано права своїми діями чи бездіяльністю підважувати цю норму Конституції.

Мимоволі постає питання: чому за роки незалежності в Україні не викорінено добре знану з минулого модель валуєвських заборон-принижень української мови й усього, що є українським. Самоочевидним є, що валуєвщина, змодифікована й мімікризована, своїми метастазами заполонює сучасне мовне й культурне життя. Озброївшись новітніми технічними засобами й маніпулятивними технологіями, її адепти намагаються здобувати нові перемоги у різноманітних сферах мовного буття. Сьогодні незаперечна й найбільша перемога перелицьованих валуєвих — це відчутно пригамована, а подекуди цілком знищена, національна свідомість та історична пам'ять українців, перетолочена віра в цінність українського та обниженого прагнення до національного як до реальності, а не солодкаво мі-

фологізованого марева. Відсутність у багатьох українців опори на національний ґрунт дозволяє буйно проростати і безнаціональному перекотиполю, і квазіпатріотичному хуторянству, бо безґрунтівство не вимагає праці розуму, справжнього пізнання свого, національного, не спонукає до добування наукових аргументів для істиностверднх дискусій. Тому сьогодні мають свого читача писання про українську етнічну і мовну першість у світі (*українці — основа для постання інших народів, інших культур і цивілізацій!*), як і писання протилежного спрямування — про нереальність, "міфічну" природу українців (*українці — уламок, пагін від поляків чи росіян, такою ж є й українська мова!*). Лінь і сон розуму приймають химеру за реальність, дозволяють вірити у що завгодно, лише не в аргументований і зважений погляд на формування українського етносу й української мови. Так само багато українців отруєні небажанням завдати собі клопоту, аби усвідомити, що минуле мови, її давність не убезпечить її від знищення сьогодні чи в недалекому майбутньому. Наявність старої писемної культури українців, високі стильові й словесно-художні осяги, що є незаперечним і становить об'єкт заслуженої гордості українців, не здатні зупинити п'яту колону добре профінансованих манкуртів, для яких нищення українського — це не так питання ідейного переконання, як доброго заробітку й можливості самореалізації викривлених фантазій...

Українську мову ще ніколи так відверто-цинічно не використовували у політичному і міжпартійному взаємопоборюванні, як в останні два десятиліття. У ці роки помітно зросли масштаби експлуатації політичними зверхниками Росії

Продовження на стор. 2—6

ТОРКНУТИСЯ СЛОВОМ

8–9

ХАРКІВСЬКА "ПРОСВІТА" СЬОГОДНІ

10–11

ШЕВЧЕНКІАНА

12

ТИМОТЕЙ БОРДУЛЯК — ЛЮДИНА ЧЕСТІ

13

ЧИТАЦЬКЕ ВІЧЕ

14–15

“Суть спецоперації — перетворення України на частину “русскаго міра” — безправний, денаціоналізований частинний придаток”.

Продовження. Початок на стор. 1

Всеукраїнська мовна мобілізація

мовного питання як товару на міждержавних торгах-обмінах, як інструменту відкритого політичного тиску на Україну (здебільшого руками й мандатами наших “слуг народу”). Під гаслами слов’янського братерства, захисту російськомовного населення (яке чомусь ніяк не спроможеться — за всіх сприятливих умов — дорости до українськомовності!) робиться все можливе (хоча й протиприродне за суттю!), аби ні українська мова, ні Українська Держава не зайняли належного

їм місця і не могли розвиватися в позастресовому силовому полі, без долання громаддя штучно створюваних перешкод.

Проте не варто забувати, що антиукраїнські дії — системні й добре сплановані — мають потужні зворотноспрямовані ефекти й наслідки. Руйнівні заходи проти української мови, культури, генетичної пам’яті українців глибоко, хоча спершу й не так позірно, впливають і на російську мову, культуру, ментальність: адже практикуючи і накидаючи суспільству — українському й російському — ненависть стосовно всього українського, ці горе-політики не можуть сподіватися, що така оцінна психологічна модель зростить любов і шану до всього російського. Ненависть породжує тільки ненависть; з неї виростають відчуження й протистояння, мовне й культурне збіднення націй. Докладаючи зусилля до руйнування українського, ці “достойники” водночас знищують і російський мовно-культурний простір, відвертаючи від нього щиро зацікавлених. Добром повертається і проростає тільки добротворення для ближнього! Тому українці, які мають давні традиції сприймання й толерування мов і культур інших народів, традиції розвитку й збагачення всього українського також і завдяки мовно-культурній відкритості, не мають права розгубити цей дорогоцінний досвід і впасти в ізоляціонізм і хуторянство, до якого їх підштовхує нав’язуване мовно-культурне протистояння.

Досвід мовного виживання й мовного розвитку, нагромаджений у попередні століття, зокрема і в чорні часи валуєвщини, — це так само інтелектуальне й культурне надбання України, з яким необхідно поводитися по-господарськи дбайливо.

Буття культури, мови, збереження історичної пам’яті й національної самоідентичності мають свої закони існування в суспільстві, у часі. Ці закони не завжди зовні видимі й не в усьому прогнозовані, точно передбачувані. Та самоочевидно, що ні мова, ні культура, ні національна гідність не сумісні з насиллям, з улюбленим сучасними державцями черезколіноламанням; це особливі сфери, які залишаються непідвладними прагматичному ринкові, непідкупні, а тому будь-які торги-домовляння щодо них — з історичної перспективи є марнотою, гаянням часу й зусиль, черговою облудою.

Рідна мова і культура вимагають щоденної праці, спрямованої на їхню охорону й розвиток. Громада, яка вже зморена за останні десятиліття красивими словами й дотепними образами (штатних) оборонців української мови, прагне конкретних дій, виразно окреслених, чітких сигналів і спонук до чину. Вал слів зневиразнює, робить аморфною саму мету.

Сьогодні важливими напрямами у відстоюванні української мови залишаються українськи зорієнтована законотворча діяльність щодо мовного регулювання, узгоджені системні дії задля реального удержавлення української мови у базових сферах — освіті, засобах масової комунікації, адміністративно-урядовій. Такі програми й дії перекодують слова про мову і культуру в конкретні справи...

Відстояти й зміцнити українську мову в Україні — це водночас створити передумови для збереження інших мов України, загрожених новою тотальною русифікацією, на яку спрямований чинний мовний закон. Ідею другої державної мови — російської — демонстративно підносять політики, що неприховано пов’язують її зі зміною Конституції України.

Наполегливе намагання творити неукраїнську Україну, що сьогодні виразно оприявнено в діях багатьох наших державців і політиків, не залишає сумнівів у тому, що маємо справу з діями системними, з добре продуманою програмою.

Цій антиукраїнській навалі можуть протистояти не змістово спорожнілі слова, а лише енергійні злагоджені дії всього суспільства...

Українська мова вимагає дієвого захисту!

Мовна війна

Володимир ВАСИЛЕНКО, *доктор юридичних наук:*

— Нашу нинішню владу не цікавлять ні аргументи, ні право щодо захисту української мови. Завдання її очільникам у Кремлі поставили чітко — зруйнувати національну державу шляхом знищення української мови. І сьогодні ми є свідками тієї війни, яку ведуть проти неї. Війни, яка почалася дуже давно і триває досі. Мусимо всі (і політикум, і суспільство) чітко усвідомити, що це війна на остаточне знищення національної ідентичності, української нації, нашої державності. Це програма російських імпершовіністів.

Сьогодні ця війна проти української мови ведеться в режимі спецоперацій. Із залученням і використанням представників української влади — весь режим за підтримки п’ятої колони в особі численних проросійських організацій, які вільно почуваються у нашій державі, хоча їх фінансує і контролює Москва. Якщо ми це усвідомимо, то зможемо вживати адекватних заходів.

Суть спецоперації — нав’язати Україні такий мовний порядок, який би, по-перше, “консервував” ті досягнення в асиміляції українців, які мали місце в попередній період; по-друге, посилити політику русифікації і зробити з України “русскоязичную Украіну”. Не українську, а “русскоязичную Украіну”. За визначенням це те саме, що й перетворення України на частину “русскаго міра” — безправний, денаціоналізований частинний придаток їхнього “міра”. Тут ні про яку нашу державність не йдеться.

Отже, ключове гасло цієї спецоперації — вимога надання російській мові статусу другої державної. А головний об’єкт спецоперації — система української освіти. Перша, публічна, фаза розпочалася у рамках ширшої спецоперації з усунення з президентської посади Леоніда Кравчука ще в липні 1994 р. Російська влада тоді зробила ставку на Леоніда Кучму, керівником виборчого штабу якого став Табачник. Як засвідчили згодом публікації в російській пресі, фінансування виборчої кампанії Кучми забезпечував уряд Росії, який очолював В. Черномирдін. І тому не випадково одним із ключових пунктів виборчої програми Кучми було надання російській мові офіційного статусу або статусу державної мови. Усе закономірно: хто платить гроші, той замовляє музику.

Здобувши перемогу, Кучма в інавгураційній промові заявив, що він виступить із законодавчою ініціативою надання російській мові офіційного статусу. Але під тиском національно-демократичних сил змушений був відмовитися від цього. Однак через 5 років він ініціював і забезпечив ухвалення Верховною Радою Закону України “Про ратифікацію Європейської хартії”. Він тричі подавав на ратифікацію цю Хартію, хоч проти цього протестувало науково-експертне середовище, народні депутати, політичні партії, громадськість. Він усе-таки “продавив” цю ратифікацію у травні 2002 р. у парламенті і це було завершенням другої стадії спецоперації проти української мови. Її теж здійснили в рамках ширшої спецоперації, яка називалася “Касетний скандал”.

Кучма в умовах боротьби з опозицією і загострення відносин із західними державами потребував підтримки. Із чолобитною він кинувся до Росії. Саме тому він так настирно просував ущербний у правовому плані й стратегічно шкідливий для держави і суспільства вибір. Його команда діяла як колективний агент впливу іноземної держави, а не як захисник інтересів власної країни. З особливою наочністю це виявилося тоді, коли Кучма 2002 р. призначив главою своєї адміністрації В. Медведчука.

Головний “соціал-демократ” (за сумісництвом) відверто заявляв, що його політична сила — форпост захисту інтересів Росії в Україні. Тоді ж головою Верховної Ради став колишній глава адміністрації Володимир Литвин. Вони (і Медведчук, і Литвин) були пов’язані з КДБ. Медведчук діяв у тіні як сірий кардинал і кризовий менеджер, а “колектив” виконував замовлення публічно. Його поведінка під час ухвалення Хартії була така, як і зараз. Якщо ми порівняємо стенограми Верховної Ради щодо мови 2003 р. із стенограмами торішніми, то вони як близнюки.

Початок третьої спецоперації проти української мови — це 2005—2006 рр., коли з посиланням на Хартію та виконання Закону про її ратифікацію близько 20 місцевих рад різного рівня на сході й півдні України, цинічно і грубо порушивши Конституцію держави, ухвалили рішення щодо надання російській статусу регіональної. Парад мовних суверенітетів було інспіровано й оркестровано іззовні. Йому передували численні вояжі таких відомих в Україні своїми антиукраїнськими поглядами кремлівських імпершовіністів, як Затулін і Рогозін, які підтримували тісні контакти з Партією регіонів, проросійськими політичними партіями, громадськими організаціями.

Як свідчить роздруківка запису телефонної розмови ідеолога ПР Є. Кушнарьова з Рогозіним, що відбулася 31 травня 2006 р., останній із брутальною лайкою вимагав від Кушнарьова запровадження російської мови як регіональної в Харківській області. Переконував, що гроші у цій справі не головне, і повідомляв про свій приїзд до Харкова для проведення таємних переговорів. До речі, Рогозін шпетив Кушнарьова, мовляв, що він зволікає, тягне, “хочете більше бабок собі!?”. Як наслідок цього обговорення, мовний законопроект Кушнарьова з’явився не шляхом консультацій з українським політичним і науковим середовищем, а шляхом отримання інструкцій від московських імпер-шовіністів. Випереджаючи події, він анонсував його ухвалення — закон був готовий уже в листопаді 2006 р.

Це стало початковою публічною стадією спецоперації із законодавчої офіціалізації російської мови з використанням Хартії. Річ у тім, що парад суверенітетів було припинено, прокуратура ініціювала позови в судах. Що зробив Кушнарьов? Він 30 листопада 2006 року зареєстрував у ВР законопроект, а 13 грудня його перереєстрували і тоді співавторами стали Волга і Грач. Авторство цього документа переходило з рук у руки. 2012 року його підписали спочатку Єфремов, Гриневецький і Симоненко, а потім Ківалов—Колесніченко. Якщо ви порівняєте бомагу Кушнарьова і Колесніченка і К°, то побачите їх ідентичність. Але насправді бомагу виготовлено в Москві. На завершальному етапі операції Кушнарьов вибув — його вбили. Тому Москва передала функцію головного куратора Колесніченку, який із серпня 2009 р. очолив “правозащитное движеніе “Русскоязичная Украіна”. Це “движеніе” створили під Колесніченка в Москві. 27 квітня 2009 р. під час організованого Інститутом країн СНД на замовлення МЗС РФ круглого столу на тему “Русскоязичная Украіна: возможності і проблєми консолідації”. Список учасників: із російської сторони Затулін, Чепурний, директор департаменту МЗС РФ, Чаплигін, заступник голови Синодального відділу РПЦ у питаннях відносин із суспільством. Від України — Колесніченко, Корнілов, директор філіалу країн СНД в Україні, Кудрявцева, голова асоціації викладачів російської мови, Царьов, голова Дніпропетровської організації ПР. Депутат Колесніченко і К° отримали вказівку, як і для чого створювати структуру під назвою “Русскоязичная Украіна”. Звертаючись до них, Затулін заявив: “Ми запросили вас, щоб ви насамперед зрозуміли та вислухали один одного, а також для того, щоб передати вам своє переконання, що створюваний російськомовний рух, не підміняючи Партію регіонів, Компартію та інші дружні Росії партії, зосереджуватиме свою діяльність на тому, щоб надати будь-якій виборчій кампанії в Україні характеру вирішального референдуму з питань федеративності, мови та позаблокового статусу та єдності православ’я. Цей рух — рідний загін для політиків, які повинні просувати інтереси сходу і півдня України. Причому я хочу відзначити, він не повинен називатися “Російською Україною” (спочатку Рогозін пропонував назвати рух “Російською Україною”). Він повинен називатися Народним фронтом чи як ви побажаєте і т. ін. Наступне, будь-якими шляхами добитися офіційного проголошення на законодавчому рівні і закріплення нейтрального статусу України. І насамперед — надання російській мові поряд з українською статусу державної. Причому Рогозін підкреслив, що сформульовані тези не лише його особиста думка, а, цитую, є “колективною точкою зору Росії у російсько-українських відносинах”. Ось звідки ноги ростуть. Тому за результатами цього круглого столу було засновано “Русскоязичную Украіну”.

Чітко зрозуміло, що ця публіка виконує кремлівські замовлення. А Колесніченко до того ж є головою українського координаційного Совєта організацій “русскіх соотєчєствєнніков”. Ці організації виступають з антиукраїнських позицій, вимагають підвищення статусу (як другої державної) російської мови і т. ін. Промовисте рішення, ухвалене цим “консорціумом” — Ради

“соотєчєственніков” у вересні 2011 р. у зв’язку з реєстрацією у Верховній Раді законопроекту Ківалова—Колесніченка: “Вважати підтримку зазначеного законопроекту проміжним кроком до досягнення головної мети — надання російській мові статусу державної”.

Усе дуже чітко. Після нелегітимного ухвалення ВР антиконституційного, юридично нікчемного законопроекту Ківалова—Колесніченка останній заявив, що добиватиметься включення до проекту нової Конституції, яку розробляють під орудою Кравчука, положення статті про надання російській мові статусу державної. Те саме заявляли Янукович, Герман та інші, що якби вони мали у парламенті 300 голосів, то давно б провели закон про надання російській мові статусу державної. Отже, війна триває. Москва від свого не відступиться. І всі ці розмови про намагання влади внести в закони якісь зміни, модифікувати його — облудлива брехня. Це якщо і буде зроблено, то лише для декорації, аби вгамувати протести і виграти час. Бо їхня остаточна мета — знищити українську мову.

Москва має колосальний ресурс і політичну волю до перемоги у цій війні. Наша нинішня влада (Партія регіонів + Компартія) — слухняне знаряддя Росії у війні з українцями. Вони переконалися, що найкращим засобом боротьби проти нас є нав’язування гуманітарної агресії за підтримки влади. Тож мусимо зрозуміти: гарантованою умовою нашої перемоги є усунення від влади Януковича і його кліки. Мобілізуючи усі людські, інтелектуальні й матеріальні ресурси на захист української мови, треба мати на увазі, що цей рух мусить привести до нового Майдану, до нової української революції та усунення злочинного режиму від влади. Досвід 22-х років незалежної України і вкрай загрозлива нинішня ситуація диктують: ***іншого виходу немає!***

Молодь захищає конституційні права

Олексій КЛЯШТОРНИЙ, *заступник голови ГО “Українська справа”:*

— Для участі в захисті української мови потрібна всеукраїнська мобілізація. Тож я запрошую до наших лав кожного, незалежно від того, чи молодий він, чи є людиною поважного віку.

За останні роки, коли гуманітарна агресія Москви проти українців набула характеру неоголошеної війни, ми багато говорили, викривали, переконували, закликали, сподівалися на парламентську опозицію. Якщо ми справді усвідомили, що це війна Москви проти України, то для перемоги над агресором балачок замало. Нам потрібні рішучі й конкретні дії.

Необхідно створювати групи і працювати, взявши за мету конкретну справу. Тобто, вибравши те, до чого спроможний кожний із нас. Які це можуть бути дії? Ілюструю на прикладі. Я щойно був безпосереднім учасником акції під Подільським райсудом у Києві. Там ми пропонували придбати людям дуже цікаві газети “Факти”, “Комсомольская правда в Украине”, “Сегодня”, тижневики “Корреспондент”, “Бульвар” Гордона. Тобто всі видання, які, згідно з поданими статутними документами, мусили б виходити або російською й українською мовами, або ж, як “Бульвар” — українською. Але такої газетки українською ніхто й ніде не бачив. Ми подали позовні заяви до суду на ці видання. Причина — їхні власники, грубо порушуючи закони, цинічно порушили й особисто мої права, і права решти українськомовних громадян.

Мій колега Пархоменко, який позивався до “КП в Україні”, вимагає того, щоб українськомовні читачі були забезпечені у праві читати українською і захищені в своїх конституційних правах. Річ у тім, що всі ми, українці, платимо податки. Кожен із нас іде у супермаркет і отримує чек, де зазначається сума ПДВ. Це 16,6 %. Кожен, хто купив масло, сир, ковбасу, гречку чи будь-який інший продукт, заплатив на утримання держави Україна. Кожен із читачів платить за “русскоязычную” газету “Сегодня”. Але нас ніхто не запитав, чи хочемо ми газету українською мовою, чи російською. Ми воліємо отримувати інформацію рідною.

Отже, відповідь тут проста: антиконституційні дії влади викликають уже не просто обурення. Усі ці ходіння колами, сподівання легковірних, що, мовляв, колишній глава держави зустрівся з нинішнім главою держави, і вдалося донести якусь інформацію, є заколисуванням українців. Пригадаймо: ще торік до вересня президент Янукович обіцяв внести свої поправки до Закону, які відображали б його позицію з мовного питання. Він цього не зробив! І коли зробить — невідомо. Скажу більше: “гарант” не зробить того доти, доки ми не станемо такою силою, яка змусила б його дотримуватися духу та букви Основного Закону.

Ще “річ у собі” — опозиція. Нещодавно вона внесла законопроект колишнього депутата Головатого за підписом Яворівського, Фаріон та ін. Але чи має опозиція більшість у парламенті? Ні, не має. Тому сьогодні реалізувати свої пропозиції вона не має змоги. Чому не мають більшості, теж знаємо: тому що здали більшість мажоритарних округів ПР, але ще перед тим проголосували за змішано-мажоритарний закон. Яка ж тоді цінність і доля поданого законопроекту?

Ми, українці, мусимо ствердити себе як справжні господарі на землі. І починати повинен кожен із нас, зміцнивши нашу силу єдністю. Є чудові ініціативи, одну із яких здійснює наша києво-могилянська група “Дрижджі”. Вона провела інспекцію щодо дотримання прав споживачів багатьох (але не всіх) столичних закладів громадського харчування. На мапу міста нанесли позначки: червоними, де дотримуються, зеленими, де нехтують. Зрозуміло, що зелених було більше. До порушників ми виставляємо пікети, порушуємо судові позови, агітуємо проти їхніх закладів і підприємств.

Але це поодинокі, спорадичні акції. Усім нам, захисникам рідної мови, бракує узгодженого плану, організованості, чіткої координації дій, підтримки широкої громадськості. Перший крок ми зробили, коли вирішили створити Координаційну Раду на всеукраїнському рівні. Тепер треба активно створювати такі ради на місцевому рівні. Нам потрібна кампанія, де кожна людина, незалежно до якої організації чи партії входить, могла прийти і стати її членом. І тоді ми всюди, у Львові чи Житомирі, Городищі чи Шполі вирішуємо, розгорнувши суцільний єдиний фронт, що ми робитимемо на кожному конкретному місці. Лиш тоді можна добитися перемоги.

Відкинути ідею ухвалення нової Конституції

Іван ЗАЄЦЬ, *народний депутат України:*

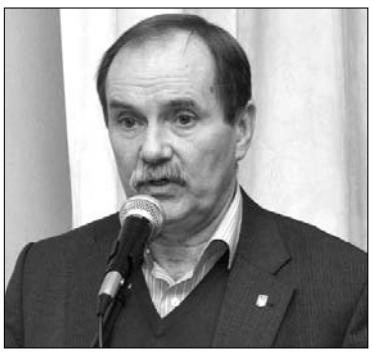

— Зрозуміло, що мовна політика теперішнього владного режиму Януковича надзвичайно агресивна, антиукраїнська, антидержавна. Вістря цієї політики спрямоване проти української мови, яка є домом буття нашої нації і країни. Режим веде війну проти українства, проти української держави. Чому саме ця влада так затято бореться з українською мовою, з її носіями? Тому що за своїм походженням вона є владою комуністичною, ментально вона по саме горло загрузла у радянську практику і оті всі її символи. Вони не знають іншої практики, як творення авторитарних режимів на базі російської мови. Якби вони зараз розвивали українську мову, то довелося б багато від чого відмовитися у плані авторитаризму, історії тощо. Це перша причина, яка спонукає цю владу воювати проти українців та української мови. Їм видається, що такий потужний засіб, як російська мова — основа для відродження авторитарного режиму. Друга причина в тому, що ця влада за походженням не просто з комуністичного минулого, а наскрізь просякнута спецслужбами: і у Верховній Раді, і в уряді. Вони керуються значною мірою з Москви, тому влада не може не виконувати вказівки своїх керманичів, тому ця війна триває у формі спецоперації проти України. Розрахунок Москви дуже простий: забезпечити ментальне домінування всього російського в Україні, позбавити українців імунітету до несвого, ментально роздвоїти їх. По-третє, ми маємо враховувати психологію цієї влади, яка за своєю суттю бандитська. Вони діють багато в чому з позиції власної побутової зручності, а не від філософського розуміння призначення мови. Влада банально мстить українцям за те, що ми не підтримуємо Партію регіонів, комуністів, і їм видається, якщо Україна стане російськомовною, то вони отримають більшу підтримку електорату. Четверта причина полягає у нашій пасивності, у самоізоляції. Якщо ми не повстанемо, то не виграємо боротьби. Ця війна проти України зайшла дуже далеко, влада розмовляє винятково російською, на зустрічі уряду України із представниками Європейського Союзу була табличка із написом, що робочі мови — російська й англійська. Європейці здивувалися, в яку державу вони потрапили. Скорочується кількість учнів, які навчатимуться українською мовою. У ЗМІ така ж проблема, продукується тільки російськомовна продукція низької якості. Влада сьогодні прагне почленувати українськомовний простір, українське державне тіло на різномовні території. Закон Ківалова—Колесніченка спрямований на те, щоб створити 3—4 різномовні України, читай — тільки російськомовну Україну. Для реалізації цих завдань влада використовує законодавство: закон Ківалова—Колесніченка шкідливий не лише тому, що витісняє українську мову не тільки з офіційних сфер і громадськості, а тим, що він зліквідував законопроект 1989 року, де були поставлені абсолютно правильні складові. Щодо нової Конституції. Вона потрібна сьогодні як елемент спецоперації із перезаснування української держави. Не секрет, що наша держава заснована на традиціях і звичаях української нації. І про це йдеться у нашій Конституції, але їм хочеться зійти з українського етнічного культурного простору і зробити базовою російську культуру. І для цього висувається ідея нової Конституції.

На цей форум ми запрошували Кличка, Яценюка, Кириленка, Тягнибока. Сьогодні треба зрозуміти, що недостатньо політичних сил і громадської діяльності. Треба сформувати єдиний фронт, щоб боронити українську мову! Також маємо вимагати у Верховній Раді ухвалення закону про українську мову. Ми повинні відкинути ідею ухвалення нової Конституції.

Потрібно очищуватися, бути дієвішими й організованішими

Олесь ДОНІЙ, *народний депутат України*:

— У цієї влади одна ідея — знищення всього українського. З цією владою можна тільки боротися, іншого шляху немає. Коли ухвалили закон Ківалова—Колесніченка, я тоді вів мітинг, жодна з партій не поставила сцену. Ми зробили все самі. Виступали і політики, і громадські діячі, і літератори, і музиканти. За власний рахунок ми зробили 60 телевізійних роликів за чотири доби. Дуже легко казати про російський шовінізм, важче говорити про наші спільні внутрішні проблеми. Мені не хочеться, щоб у нас була друга Росія. Нам потрібно очищуватися і бути дієвішими й організованішими. Дуже багато слабкодухих, КДБістів і меркантильних людей. Треба більше їздити містами по всій Україні. Те, що немає коштів, це часткова правда. Бо влада спеціально ще з 1991 року, як тільки комуняки стали так званими посткомуністами, довела українське населення до жебрацького стану, щоб ми не могли утримувати громадські організації за свій рахунок. На церкву здають, а на українську справу — звички немає. У нас немає звички купувати українські книжки, газети... Організації не живуть на членські внески, а нам потрібно вчитися здавати гроші на українську справу. Треба ставати сильними, щоб боротися і — жодних плачів!

Без вулиці парламентська боротьба безуспішна!

Дмитро ПАВЛИЧКО, *письменник, Герой України*:

— Нам потрібно підтримати НКЗУ, який виступив із закликом “Геть від кремлівського ярма!”. Цей заклик надруковано у газетах “Літературна Україна”, “Чорноморські новини”, “Нація і держава”, “Слово Просвіти”. До нього приєднується всією партією “Свобода”. Ми повинні бути членами тієї партії, якій довіряємо. Я поїхав до О. Донія, бо знаю, що він робитиме у Верховній Раді те, що робив би я. І він це робить. Ми повинні сказати у Верховній Раді нашим політичним лідерам, що у парламенті не має звучати російська мова. 9 березня ми повинні зібратися біля кожного пам’ятника Т. Шевченку в Україні і тут, у Києві. Нас збере наша мова.

Їдьмо по Україні, ходімо до людей. Я поїхав до Одеси і пишаюся тим, що “Чорноморські новини” надрукували: “Геть від кремлівського ярма!”, там вирує протест, Одеса кипить. В Одесі 70 % українського населення, а в мерії все в руках чужинців, які ненавидять усе українське. Вони домоглися, щоб перейменувати вулицю І. Липи. Я надивився на російськопрізвищних українців в Одесі, їх тисячі. І їх тисячі на Донбасі, в Донецьку, у Луганську. Вони готові бути з нами. Без вулиці парламентська боротьба безуспішна! Ми переможемо, як повстанемо! Не дозволяймо президентові тягнути нас у Митний союз. Геть Януковича!

Продовження на стор. 4–5

“Близько 3 % неукраїнського елемента захопили владу, грабують Україну, деукраїнізують”.

Всеукраїнська мовна мобілізація

Закінчення. Початок на стор. 1—3

Втратимо інформаційний простір — втратимо державу

Віктор БАРАНОВ, *голова Національної спілки письменників України*:

— У мене вдома серед багатьох книжок є книга Л. Кучми “Про найголовніше”. Якби на 50 % було втілене те, що там написано, Україна стала б європейською квітучою державою. Там є один пункт, де написано, якщо втратимо інформаційний простір — втратимо державу. Написано все правильно, але нічого не зроблено. Із сайта Національної ради телебачення і радіомовлення дізнаємося, що 2015 року в нас не буде “Променя”, каналу “Культура” і навіть ось цього “брехунця” по селах. За роки незалежності з 18 мільйонів радіоточок на селі залишилося 2. Як ми підтримуємо інформаційний простір? Українську справу треба любити не тільки до глибини душі, а й до глибини кишені. Четвертий рік не виходить журнал “Вітчизна”. Хто-небудь кинувся, щоб захистити “Вітчизну”?.. Їх виселили з приміщення. Від 2008 року київська влада не дає жодної копійки ні на друк, ні на папір журналу “Київ”. Чи хтось із української інтелігенції подбав про те, аби передплатити “Літературну Україну”, журнал “Київ”, “Слово Просвіти”? Національна спілка письменників взяла на себе відповідальність проводити щороку Міжнародне шевченківське свято, нести до людей іскру Кобзаревого слова.

Закликаю до конкретних дій

Володимир ОГРИЗКО, *екс-міністр закордонних справ України:*

— Сьогодні констатуємо багато речей, які нам не подобаються, проти яких протестуємо. Та насамперед треба робити конкретні справи. Наприклад, щойно група українських дипломатів звернулася до іноземних колег із проханням бойкотувати систему ресторанів “Танукі”, де московський власник заборонив персоналу спілкуватися українською.

Я хочу зняти капелюха перед Олексієм Кляшторним за ту акцію, яку він із колегами нині провів у Подільському суді — вони подали позов на псевдоукраїнські видання. Вдячний Оксані Левковій за те, що вона вже багато років робить конкретні, хай невеликі справи, які рухають суспільство в правильному напрямі. Здобуваймо невеликі перемоги, які, безперечно, будуть, якщо ми об’єднаємося й робитимемо реальні речі.

Пропоную в рамках Координаційної ради створити робочі групи за напрямами освіти, культури, науки, ЗМІ. Кожна робоча група повинна зібратися, скласти план конкретних дій і працювати щоденно. Вистачить роботи на всіх. На такі акції не потрібні гроші. Треба лише зібрати кілька десятків людей, написати листівки, наприклад: “Тут працюють українофоби, не відвідуйте цей заклад”. Ми повинні напрацювати форми, які спонукали б українців до конкретних дій.

Примусимо рахуватися з нами

Михайло РАТУШНИЙ, *голова Української Всесвітньої Координаційної ради:*

— Представник об’єднання українців Камчатки, член президії УВКР нещодавно розповів, що вони роблять у російських умовах для захисту української мови. Якщо ми в Україні почнемо системно захищати нашу мову, то закордонне українство, як це було під час голодування влітку біля Українського дому, пікетуватиме дипломатичні українські установи по всьому світу, підтримає нас.

Нинішній уряд про нас не дбає, у державній програмі з роботи із закордонним українством цього року передбачено аж 15 тисяч гривень на розбудову українських шкіл за кордоном. Не знаю, чи цієї суми вистачить, аби доїхати, наприклад, до єдиної української школи в селі в Башкортостані й повернутися назад.

Яка ситуація в Україні? Близько 3 % (я не рахую російськомовних українців, бо не вони джерело цього зросійщення) неукраїнського елемента, захопили владу, грабують Україну, деукраїнізують її. На що ми можемо опертися? Як будь-яка нація, мали б опертися на державу, вона де-факто є. Та хто при владі? Мали б опертися, як у середині XIX століття, на українську буржуазію. Але її немає або вона в репресованому стані. Найпрестижніший бізнесовий центр у Києві називається “Парус”, а не “Вітрило”. Ми можемо опертися тільки на себе.

Великий мінус, що лише два депутати — Доній і Фаріон прийшли сюди, щоб узяти участь у громадському зібранні. Апелювали ж до представників усіх фракцій, до їхніх керівників. Треба, аби об’єдналися політики, представники громадськості, батьки дітей, яких зараз зросійщують у школах — інакше результату не буде. Ми повинні вийти на вулицю, зокрема у день народження Шевченка, прийти до влади і заявити свою позицію щодо інформаційної експансії, неналежності нам інформаційного простору, асиміляції, яка опанувала наш світ. Українська мова може зникнути. Ще 10 років тому в Російській Федерації було 5 мільйонів українців, а зараз лише 3.

Нині поряд із людьми, які наприкінці 1980-х років розпочинали новітній національний рух, у цьому залі багато молоді. Проблема мови зібрала на форум і молодих, і досвідчених. Ми повинні опертися на свій народ і дати відсіч, змусити рахуватися з нами.

Ми приречені на перемогу рідної мови на рідній землі. Я в це вірю.

Формувати українську націю

Микола ПОРОВСЬКИЙ, *народний депутат України I, II та IV скликань ВР:*

— Спадають на думку слова Джузеппе Гарібальді: “Італію ми створили, тепер треба творити італійців”. За ці 20 років ми багато недоробили з формування української нації. Треба спрямувати на це всі сили.

Сьогодні табачники очолюють міністерства, проводять політику в Україні. Що ми можемо протиставити? Політичну боротьбу? Це незаперечно. Але хоч би скільки ми боролися проти табачників, чи більше стане національної свідомості у наших школярів, студентів, за якими майбутнє?

Я вирішив щотижня двічі зустрічатися зі студентами київських ВНЗ із презентацією книжок. Побачив багато проблем і обшир роботи. Наприклад, на четвертому курсі історичного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка на прохання назвати п’ятьох політв’язнів (були присутні понад двісті студентів) усі гуртом назвали лише трьох.

Отже, треба “Просвіті”, НСПУ, нашому створеному Організаційному комітетові скласти графік і організувати постійні зустрічі у школах, гімназіях, ВНЗ, творчі вечори: літературні, художні, на політичну, історичну тематику та ін. Це буде конкретна робота з формування української нації. Проти нас злагоджено діє російська церква, спецслужби, спецоперації, іноземні гроші... Цьому ми можемо протиставити лише свою ініціативу, працю. Консолідуватися навколо української мови. Від того, наскільки ми самозречено працюватимемо, щоб виросло українське патріотичне покоління, залежатиме майбутнє Української держави.

Працюємо з молоддю

Оксана ЛЕВКОВА, *голова Всеукраїнської громадської організації “Не будь байдужим”:*

— Ми займаємося школами, університетами, кафе-барами, ресторанами й іншими середовищами, де потрібна щоденна українська мова. Бізнесмени, які ще три роки тому готові були давати гроші на деякі наші проекти (зйомку історичних короткометражок тощо), сьогодні потерпають від донецьких, м’яко кажучи, хуліганів.

Тому виходимо на прості дешеві формати. Ми робимо невеликі справи, але щоденно. Збираємо кількатисячні аудиторії на рок-концерти на підтримку мови, на літературні вечірки сучасних письменників. За кілька годин у мене наступна акція, яка полягає в тому, що студентки-філологи з вищих навчальних закладів ідуть у школи Києва та інших міст із лекціями про сучасну українську літературу. Проблема в тому, що нашу літературу в багатьох школах висвітлюють неадекватно, депресивно, не завжди теми близькі школярам. Ми розширюватимемо горизонти бачення цих дітей.

Генерувати енергію дії

Степан БРАЦЮНЬ, *голова КУН:*

— Ми проводимо третій форум. Пропоную на кожному зібранні підсумовувати нашу діяльність й планувати наступний етап. Виробити структуру, яка діятиме системно й конструктивно.

Сьогодні для нас головне — це держава, мова, ми здатні захистити власними силами те, що творить нашу ідентичність.

9 лютого провели в цьому залі свій з’їзд і ухвалили рішення приєднатися до всіх ініціатив, які пропонують наші партії і громадсько-політичні організації на захист української мови й держави.

Наш лідер Слава Стецько завжди говорила: “Творімо Україну навколо себе. Тоді ми виконаємо нашу місію на цьому світі”.

Історія нас возвеличує

Ірина ФАРІОН, *народний депутат України:*

— Щойно ми представляли журналістській спільноті законопроект Сергія Головатого (він добре вам відомий) як дуже серйозну юридичну пам’ятку, що може потужно вплинути на нашу правову свідомість, мовну й наці-

ональну. Напевно, знаєте ви й про те, що Сергій Головатий виставляв умову, що цей законопроект подасть до Верховної Ради лише тоді, коли його представлять три опозиційні фракції. Ми знайшли умови для порозуміння попри наші різні ідеологічні переконання. Від фракції “Свобода” його підписали я та Андрій Іллєнко, від “Удару” Марія Матіос, від “Батьківщини” Володимир Бондаренко і Володимир Яворівський. Наше завдання полягає в тому, аби максимально ознайомити суспільство з цією юридичною пам’яткою, над якою автори працювали щонайменше два роки. Автором цього закону є також Оксана Сироїд, можливо, допомагали й інші люди. Сьогоднішнє представлення — лише початок промоції цього закону. Разом із цим я знаю й про інший закон — групи Кравчука. Щось мені там імпонує, щось ні. Напевне, його внесуть від влади. Ми розуміємо, що той закон, який ініціюємо ми, не набиратиме відповідної кількості голосів, як і більшість наших законопроектів. Якщо ці поправки до закону групи Кравчука буде внесено, очевидно, ми зможемо тоді набрати голоси, щоб заблокувати дію закону Ківалова—Колесніченка. Це один із етапів виведення України на деколонізацію мовної свідомості. Ми ще свій закон не зареєстрували, оскільки Верховна Рада не працювала.

Якщо нам доведеться у зв’язку з ситуацією, яка склалася, йти на вибори, то “Свобода” готова. Вважаю, що чим частіше в Україні відбуватимуться вибори, то більше кисню буде у нашій крові, то швидше ми оновимося і запропонуємо інші стандарти української політики — як політики державотворення, а не задоволення бізнес-інтересів чи бізнес-груп. У цьому середовищі психологічно дуже складно перебувати, але вихід із того один: ставати сильнішими, наступальнішими, впевненішими, навчитися і цієї державотворчої роботи. Наша стратегія очевидна.

Ми прийшли до нашої мови із дарами: в Івано-Франківську щойно побачило світ третє видання моєї монографії “Мовна норма. Знищення. Пошук. Відновлення”. Дякую “Слову Просвіти”, яке першим надрукувало сторінки цієї книжки. Нині вона актуальна не лише в лінгвістичному, а й у політичному полі. Вона народилася внаслідок мого перебування серед депутатського корпусу Львівської обласної ради. Саме там я почула мовлення чиновників і депутатів. Я не мала наміру робити таку книжку, це не моя тема. Але, як казав Коцюбинський, життя — це безконечне “мушу” і “треба”. Спочатку я кожному депутатові робила видрук його помилок у табличках. Коли набрала величезну купу матеріалу, зрозуміла, що це треба систематизувати, але у якийсь нетиповий спосіб. Бо книжок на кшталт “Правильно—неправильно” безліч. Тому застосувала інший підхід — історичний, бо історія — це те, що нас возвеличує, дає нам усвідомлення того, що ми все одно летимо вперед, попри неймовірні проблеми і складнощі, які маємо на нашій дорозі. Тому я простежила в діахронії, тобто в історичному розрізі мовну норму. Те, як за сто років мутовано українську норму, те, як чуже стало нашим. Я все це проаналізувала. Крім того, в кінці є словники, а також диск із плакатами, які видали. Їхні автори — студенти. Це четверта добірка наших плакатів “Слово — меч духовний”. Перша добірка називалася: “Мова — твого життя основа”, друга “Я на сторожі коло їх, рабів отих малих німих, поставлю слово”, третя — “Мова — краса і сила”. У Львові цю книжку презентували 26 лютого разом із книжкою мого наукового батька, наукового керівника професора Михайла Худаша, який встиг до відходу на той світ закінчити геніальну монографію на 1050 сторінок про походження назв українських божеств. До речі, “Слово Просвіти” також друкувало його статті. Цю його працю ми будемо презентувати в моєму проекті “Від книги до мети”, у який я запрошую знакових, на мою думку, особистостей, аби вони з львів’янами ділилися своїми доробками. Можливо, цей проект приїде й до інших міст, щоб забезпечити тим авторам максимальну інформаційну промоцію. Мета проекту — відтворити абсолютно інший інформаційний простір на противагу тим обличчям, які заполонили екран. Аби українці бачили, скільки у нас мужніх, красивих, вільних, самодостатніх і глибоких людей, які роблять свій продукт не завдяки, а всупереч.

Ми не маємо перевиховувати в парламенті колесніченків, єфремових, ми маємо йти до кожного українця, аби пробудити в ньому український ген. Головне завдання політика — спілкуватися з людьми. Наше найважливіше завдання — морально підтримати одне одного, бо не творять розчаровані, творять зачаровані. Треба зрозуміти, що ніхто ні за кого нічого вирішувати не буде, треба брати відповідальність на себе. Найближчим часом у цьому проекті візьме участь чудовий письменник Мирослав Дочинець.

Ми бачимо потужні зміни в суспільстві й у політикумі.

Висновок: вода камінь точить. Говори, хоч до німої стіни. Люди побачили нас зблизька: ми відкриті, щирі, щасливі. Багаті бідні — адже нічого не мають, крім грошей. Ми маємо зв’язок із своїми предками — з дідами, батьками і цим багаті. Головне завдання — наростити цей корінь.

Усміхнімося один одному, поділімося один з одним нашою внутрішньою силою, будьмо впевнені, що ми перейдемо через той етап пекла, яке ми самі собі створили. Але ми очистимося й оздоровимося.

Будьмо практикуючими націоналістами

Анатолій ВИХРУЩ, *професор Тернопільського економічного університету, заступник голови Народного руху України:*

— Ми також маємо свої подарунки рідній мові, щодня читаємо лекції, проводимо уроки. Якщо наша лекція найкраща, якщо наш урок найкращий — хіба це не щоденний подарунок для України?

Моя перша пропозиція — почати з акції “Громадський осуд”. Ми приїжджаємо в серце України Київ. А виходиш на вокзалі, дивишся у вікно й читаєш вивіску “КАТЮША”, а вгорі “вареничная”. Думаєш: чи у ту країну заїхав? Спускаєшся в метро ескалатором, а там всюди реклама — запрошення до Митного союзу. Тоді галичанин думає: хай шлях трафить таку “Катюшу”, “вареничну” і той Митний союз, який пресують у наші голови в нашому українському метрополітені. Коли буде громадський осуд подібних явищ у кожному селі, райцентрі, в кожній області — ситуація зміниться.

Вмикаєш телевізор — бачиш примітивний гумор для дурносміхів. Сатира зникла. У Тернополі на авторів двомовності ми відреагували сатиричними рядками: *Вища школа бідна і багата, ректор із лицем дегенерата, що нагадує коня й корову — хоче другу державну мову.* Якби на кожному кроці ми їх вітали відповідними насмішками, то, може б, хоч трошки порозумнішали.

У нас скоро крастимуть хрещення Київської Русі. Уже крадуть. У Тернополі Рух почав збирати кращі твори, присвячені Київській Русі, щоб знову Гундяєв не вказував нам, що це “русское свято” і як його відзначати. Це наше українське свято.

Ми виявили ще й таку ініціативу: прийшли до пам’ятника Шевченку з іноземцями. Якби ви почули, як прекрасно звучав “Заповіт” двадцятьма різними мовами!

Ще хочу побажати, щоб ми менше критикували один одного, шукали спільне. Колись отець Михайло Пастух із Березовиці нагадав мені дивовижну річ: дуже важливо, щоб ми були практикуючими християнами. Я тоді подумав: якою непереможною стала б наша держава, якби ми навчилися бути практикуючими християнами і практикуючими націоналістами.

Потрібно здобувати перемоги

Ігор МАЗУР, *голова політради УНА-УНСО:*

— Нова ініціатива Росії — вкласти мільярд доларів і провести чемпіонат СНД з футболу. Українську державу намагаються знищити через візити Гундяєва, через футбол, приписуючи собі нашу тисячолітню історію.

Ми повинні розуміти, що проти нас іде війна на всіх фронтах, і треба чинити опір. Маємо зразки солідарності, з яких треба брати приклад. Наприклад, акція “Свободу Павлюченкам!”. Її учасники протестують проти несправедливості на рівні судів, чиновників... Вони підняли хвилю навіть за межами України. У Європі й США протестантів підтримали.

Я свого часу за участь в акції “Україна без Кучми” відбував три роки за ґратами. Пам’ятаю ситуацію у харківських тюрмах, де зараз також є політв’язні. Коли починаєш спілкуватися із зеками, які українську мову не дуже й пам’ятають, коли говориш з ними про речі, рідні й близькі для них, то вони прислухаються, просять якусь книжку почитати: і про Бандеру, і спогади шістдесятників, упівців тощо. Після цього зовсім інший формат розмови. Вони починають і українською мовою розмовляти, й іншим розповідати про ці події. Там же людей не перевиховують, а ламають, принижують.

Нещодавно “Свобода” проводила акцію, згадували повстання в Лук’янівському СІЗО холодноярівських отаманів. Добре було б брошурку про цю подію розповсюдити по Україні.

Треба більше запрошувати молодь, потрібні нові пасіонарні вибухи. Молодь має взяти в руки від старших прапор, не забувати, що війна триває постійно. Продукувати перемоги на всіх фронтах: мовному, духовному, культурному, — ось що нам потрібно.

Обурення народу наростає

Іван ЮЩУК, *професор:*

— Ми повинні відреагувати на подію, яка трапилася 18 лютого в Гостинному дворі. За всіма ознаками це була репетиція державного перевороту. Коли зійшлися мирні люди, щоб захистити історичну пам’ятку, з ними повелися як з бандитами: били ногами, навіть лежачих, обшукували. Коли люди виходили, їм наказали нагинати голови, а моєму онукові вдарили ногою в обличчя, переламали носа.

Зараз нестійка ситуація у Верховній Раді, наростає обурення серед народу. Схоже, влада планує перейти до жорстких дій, щоб зберегти панування. Подія в Гостинному дворі напевно мала продемонструвати: якщо будете протестувати — начувайтеся. Залишати без адекватної відповіді такі речі не можна.

Пропоную 9 березня зібратися біля пам’ятника Шевченкові й потім зробити похід Хрещатиком в оборону рідної мови.

Усунути стратегічну загрозу Україні

Степан ХМАРА, *народний депутат I, II та IV скликань ВР:*

— Мова — фундамент держави. Тому не дивно, що наші вороги почали наступ проти стратегічного компонента нації. Але сьогодні про мову треба говорити в загальному контексті того, що відбувається в Україні.

Тут дехто закликав: не критикуймо один одного. Без критики немає руху: помилки роблять і відомі, й заслужені люди. Але критика повинна бути доброзичлива, аргументована й ніколи не переходити в сварку. Говорили: нам треба добиватися маленьких перемог. Шановні, не може бути і не буде маленьких перемог. Коли ми не визначимо напрям стратегічної загрози Україні, не сконцентруємо всі зусилля, щоб цю загрозу усунути, ми будемо ловити мух, а не ліквідовувати ті нечистоти, з яких вони виплоджуються.

Згадували події біля Гостинного двору. Коли вже б’ють депутатів і навіть не приховують цього, це дуже серйозна загроза для кожного. Вважаю, на це повинна бути адекватна реакція всього суспільства. Ми мали б уже атакувати приймальню президента, генерального прокурора, вимагаючи притягнути бандитів до відповідальності згідно із законом. Цього не можна попускати. Щоб наша боротьба була успішною, треба поставити діагноз, що сталося в Україні: в державі знищено конституційний лад; на державному рівні встановлено систему влади донецької кримінальної мафії на чолі з хрещеним батьком, який демонстративно не виконує своїх обов’язків згідно з Конституцією і законом про президента. Президент вийшов за рамки Конституції і втратив право називатися президентом. Він мусить або покаятися перед українським народом, або піти. А якщо ні, маємо докласти всіх зусиль, щоб усунути цю банду від влади.

Низка законопроектів, які ухвалила Верховна Рада шахрайським способом минулого скликання, суперечать Конституції. Насамперед треба виокремити ті, які мають значення для національної безпеки нашої держави і вимагати від Януковича їх денонсувати, тобто відкликати підпис. Він має вибачитися перед народом, що заявив за кордоном всупереч закону, що Голодомор 1932—1933 років не є геноцидом. Має денонсувати Харківські угоди, а також закон “Про засади державної мовної політики”, нещодавно ухвалений “Кримінальний кодекс”. Припинити експерименти з Конституцією, не вступати до Митного союзу, не здавати ГТС. Ми повинні вимагати, а не просити, якщо наша позиція тверда!

Записали
Микола ЦИМБАЛЮК,
Надія КИР’ЯН,
Уляна ВОЛІКОВСЬКА
Фото **Олександра ЛИТВИНЕНКА**

“В Україні сформувався національний опір, вищим проявом якого у XIX ст. була творчість геніального Тараса Шевченка”.

Тарас Шевченко й Гетьманщина

Сергій БІЛОКІНЬ,
доктор історичних наук

Шевченко жив коротко й перебував в Україні зовсім мало, тож його зв’язки з Україною — спеціальна шевченкознавча проблема. Навколо його стосунків з Україною обертається все його життя, ментальність і вся творчість. В історичному аспекті ці взаємини можна й треба розглядати передусім у державницькому контексті, а стрижень цих стосунків, власне, й зводиться до проблеми “Тарас Шевченко й Гетьманщина”. Совєцьке шевченкознавство розбудовувало її в обмеженому і вкороченому аспекті “Подорожі Т. Г. Шевченка на Україну”.

В українській культурі Шевченкова епоха припадає на часи, коли Російська імперія перебувала в апогеї свого розвитку й тільки-но починала розкладатися. Територіально вона зайняла весь схід північної Євразії від Польщі й далі за Чукотку. Разом із таким неймовірним розмахом військово-бюрократичне управління набутих різнохарактерних країн було дуже складною справою, а корупція, що допомагала вирішувати проблеми середніх щаблів населення, піднімалася щоразу вище й вище — до самого верху їхнього людського складу. Саме за таких умов в Україні сформувався національний опір, вищим проявом якого у XIX ст. була творчість геніального Тараса Шевченка.

Як вважав Ярослав Дзира, ставлення Шевченка до історії України, передусім до Гетьманщини, а також узагалі його історична ерудиція становить одну з центральних проблем шевченкознавства. З трохи іншого боку підходив до цієї самої теми патрон еміграційних істориків Олександер Оглоблин. Оскільки йшлося про нащадків української старшини, він вказав на суто людський аспект даної теми: “Яскравий приклад цього неповного знання й недостатнього розуміння Шевченка в його зовнішньому світі — це проблема українських зв’язків Шевченка. Можливо, формула “українські зв’язки Шевченка” звучить трохи дивно й несподівано. Але насправді це не так. Воно сталося не з причини Шевченка, а з вини — хоч, може, й невільної — шевченкознавства. [...] Дві обставини спричинилися до цього. *Перша, українська*: панування — тривале, надто тривале, почасти впливове й досі — і там, на Україні, і тут — народницької ідеології в історіографії і літературознавстві. *Друга, московсько-совєтська*: симбіоз традиційного московського націоналізму з модерним комуністичним інтернаціоналізмом і тотальне панування совєтської влади над українською наукою. Був час — і дуже довгий час, коли в українському шевченкознавстві вважалося за майже непристійне згадувати про дружні стосунки Шевченка з представниками українського панства — лівобережно-українськими діячами 1840—1850-х років. Коли шевченкових друзів і знайомих з його середовища малювалося чорними фарбами, всіляко паплюжилося, таврувалося, як далеких і чужих, коли не ворожих до Шевченка, колишнього кріпака, панів-кріпосників, як зрадників і українства, і особисто Шевченка, або просто замовчувалося, чи ігнорувалося його зв’язки з ними”.

Твори Кобзаря, у яких ідеться про старшинсько-гетьманську державність, почали виходити ще за його життя, але всі — за кордоном.

Т. Шевченко. “Смерть Богдана Хмельницького”

Перелічимо першодруки головних Шевченкових творів, присвячених Гетьманщині:

— Розрита могила, 1843 (“Світе тихий, краю милий...”) // Новые стихотворенія Пушкина и Шавченки (sic). Лейпциг: Вольфганг Гергард, 1859. С. 19—21.

— Стоїть в селі Суботові: [уривок з “Великого Льоху”] // Dzennik Literacki. 1861. № 62. 6. VIII. Str. 495—496.

— Чигирин, 1844 // Шевченко Т. Вечерниці. Львів,1863. Ч. 11. 14 березня. С. 81—82

— Великий Льох, 21 жовтня 1845, Мар’їнське // Шевченко Т. Поезии / Накладом К. Сушкевича. Т. II. У Львові, 1867.

— Якби-то ти, Богдане п’яний, 18 серпня 1859, Переяслав // Шевченко Т. Кобзарь. Типом четвертим. Коштом Д. Е. Кожанчикова. СПб., 1867.

Найповніший і дуже точний покажчик Володимира Дорошенка фіксує, що в повоєнних совєцьких виданнях і за життя Сталіна, й згодом, після його смерті і до XX з’їзду, тобто все-таки у сталінський і постсталінський періоди, саме ці твори вилучали.

Тарас Шевченко народився вже на самому схилку Гетьманщини, причому на батьківщині пробув зовсім мало. Волею його пана Павла Енгельгардта (1798—1849) роки становлення минули в нього на Півночі, далеко від України: з осені 1829-го до лютого 1831 року він перебував у Вільно, відтоді до другої половини травня 1843 року — в Петербурзі (там 22 квітня 1838 року Енгельгардт підписав йому відпускну). Проживання безмежно обдарованого й національно свідомого юнака на чужині, природно, загострило його любов до рідного краю, і його потяг до нього виявлявся передусім у мріях про її старовину та її пам’ятки. Його стихійно тягло до гетьмана нереєстрового козацтва, одного з керівників повстання 1638 року Якова Остряниці, одного з керівників повстання 1594 року, четвертованого у Варшаві Северина Наливайка та полковника кальницького, героя національно-визвольної війни 1648—1657 років Івана Богуна (Гайдамаки, рядки 1140—1144), але, зрозуміло, не до імперських намісників — генерал-губернаторів Лєвашова чи Ґур’єва.

Пізнання України бурхливо відбувалось у Шевченка в Петербурзі під час студій відповідної лектури. 6 листопада 1838 року датується “Тарасова ніч”, а в жодному з історичних джерел, крім “Історії русів”, немає самого цього виразу, а Тараса Федоровича ніде більше не називають Трясилом. Із цього випливає, що на цей час поет уже читав “Історію русів”, яка на той час ходила лише в рукопису. Шевченко писав у “Гайдамаках” про свої візії:

А тим часом
Пишними рядами
Виступають отамани,
Сотники з панами
І гетьмани — всі в золоті,
У мою хатину
Прийшли, сіли коло мене
І про Україну
Розмовляють, розказують,
Як Січ будовали,
Як козаки на байдаках
Пороги минали [...].
(Гайдамаки. ПЗТ. Т. 1. С. 131).

За мотивами історії Гетьманщини Шевченко виконав композицію “Смерть Богдана Хмельницького” (1836—37), що належить до циклу “Смерть Лукреції”, “Смерть Олега, князя древлянського”, “Смерть Віргінії”, “Смерть Сократа” (1835—37). 1840 року він створив відому акварель — “Марія в ліжку” — ілюстрацію до пушкінської поеми “Полтава”. У цьому ранньому творі видно, що тоді Шевченко ще не дуже уявляв, який насправді вигляд міг мати всередині будинок генерального судді, тим більше не встиг усвідомити ідейного спрямування поеми. Так само в Петербурзі він познайомився з літературними творами Г. Квітки-Основ’яненка — “Салдацький патрет”, “Головатий”, “Сердешна Оксана” і в жовтні 1841 р. намалював дві ілюстрації до його “Знахаря”, натомість сам Квітка довідався про Шевченка як талановитого молодого поета з листа Є. Гребінки навіть ще раніше — лист датований 18 XI 1838 року. На його перші, ще дитячі враження у Петербурзі нашаровувалося життя нехай і далеке від рідного краю, але в середовищі органічно сформованих земляків, з їхніми піснями, звичаями, їхньою недеформованою психологією. Межи відповідно настроєними до ладу кріпаками, що мешкали при своїх панах у Петербурзі, квітла відповідна ідеологія:

[...] Зажурилась Україна —
Така її доля!
Зажурилась, заплакала,
Як мала дитина.
Ніхто її не рятує...
Козачество гине,
Гине слава, батьківщина,
Немає де дітись.
Виростають нехрещені
Козацькії діти,
Кохаються невінчані,
Без попа ховають [...].
(Тарасова ніч. СПб., 6 листопада 1838).

Славний період “Трьох літ” (1843—45) був періодом перебування Шевченка на батьківщині і вже ніяк не часом таких мандрівок, що були б для нього лише зовнішньою прикметою. Його маршрути прокладалися зовсім не випадково: він приїздив до родичів (до Кирилівки, Моринців), щоразу затримувався в Києві й відвідував національні святині — Межигірський Спас, гетьманські столиці Чигирин, Суботів, які замальовував. Його вабили до себе саме історичні місцевості Гетьманщини, причому інтенсивність відвідувань така велика, ніби він прагнув більше встигнути. Доброзичливий і контактний, він заприятелював чи не з усіма найвидатнішими діячами української культури. Разом із Євгеном Гребінкою у другій половині травня 1843 року поет виїхав в Україну, у червні познайомився в Києві з Михайлом Максимовичем, Василем Білозерським і Пантелеймоном Кулішем. Документував архітектурні пам’ятки — побував у Межигірському монастирі, де зробив його начерк олівцем, у жовтні змалював Видубецький монастир. У червні він приїхав на Полтавщину до маєтку Гребінчиних батьків, а разом із приятелем вирушив до старенької поміщиці Тетяни Волховської (1763—1853; маєток Мойсівка), довкола якої зосереджувались яскраві письменники. Тут він познайомився з Олександром Афанасьєвим-Чужбинським, Яковом де Бальменом.

Шевченка вабили поміщицькі маєтки, де були багаті бібліотеки, архівні збірки, колекції малярських творів, і це могло якоюсь мірою надолужити брак краєзнавчих музеїв. Такі відвідини цікаві також із матеріального боку: в ці часи Шевченко був модним живописцем. Улітку він мандрував Полтавщиною, був у маєтку Закревських Березовій Рудці, де Бальмена — Линовиці, Афанасьєва-Чужбинського — Ісківцях, Платона Лукашевича — Березані, а також у Лубнах, де Мгарський монастир. Шевченко мав дуже добірне товариство. Серед них були або прямі нащадки діячів Гетьманщини, або також ті, що, з його точки зору, могли Україну тільки прикрасити. Гостюючи в Платона Лукашевича, він відбив сучасне йому становище України:

Ой Богдане, Богданочку,
Якби була знала,
У колисці б задушила,
Під серцем приспала.
Степи мої запродані
Жидові, німоті,
Сини мої на чужині,
На чужій роботі.
Дніпро, брат мій, висихає,
Мене покидає,
І могили мої милі
Москаль розриває...
(Розрита могила.
9 жовтня 1843, Березань)

З жовтня до 10 січня 1844 року поет перебував у садибі Рєпніних в Яготині. Їздив 12 січня на іменини до товариської Волховської, кілька разів — до Кирилівки, де зустрівся з родичами. Тоді він перебував в Україні до другої половини лютого 1844-го. Того року Шевченко виконав (для історії) 12 портретів російських полководців до книжки Полєвого (вийшла 1845 року, цензурний дозвіл дано 2 квітня). Повернувшись до Петербурга з його палацами, навесні 1844 року виконав офорт “Дари в Чигрині 1649 року”. Початок його “Живописної України” теж напряму стосувався Гетьманщини.

Наступного разу він поставив перед собою нове, дуже чітке завдання. 18 листопада 1845 року публічні збори Академії мистецтв затвердили Шевченка у званні некласного художника за живописом історичним і портретним, а атестат було виписано 10 грудня. Але йому не терпілося в Україну, і ще 22 березня того самого року він написав прохання до Ради Академії про надання йому цього звання. За його проханням було вирішено: “Поскольку Шевченко известен Совету по своим работам и награжден уже за успехи в живописи серебряною медалью 2-го достоинства, то удостоить его звания неклассного художника и представить на утверждение общему собранию Академии”. Тож учорашній кріпак ще навесні став ледве що не вільною людиною, як це могло бути у “великій зоні”, й 25 березня одержав подорожній білет, що дав йому право вирушити “в малороссийские губернии для художественных занятий”. Ствердившись у новому статусі, він легалізував свої історичні інтереси й міг рухатись Україною майже вільно. Це також дало йому право легально працювати над серією естампів “Живописная Украина”, на яку митець оголосив передплату (за 6 примірників 3 карбованці сріблом) і пропустив її через цензуру.

Сенс цієї праці був дуже виразний. Уже в першому оголошенні, надрукованому 25 серпня 1844 року в “Северной пчеле”, зазначалося: “Назначение всех изящных искусств представить взору или воображению красоты и ужасы природы, жизнь государств и быт частного человека, силу страстей и события, поражающие душу или наполняющие нас чувством тихим и безмятежным. [...] Что же сказать о том, когда одного взгляда довольно, чтобы воскресить в нашей памяти и родину, и обычаи предков, и события, ярко отделившиеся от обычного бытописания земли, где мы начали жить и чувствовать! Подвиг достигнуть этого велик, а посильное к тому содействие должно составлять нашу обязанность. Исполненный этого убеждения, известный и любимый поэт-живописец Т. Г. Шевченко решился приступить к изданию, названому им “Живописною Украйной”.

Сюда войдут рисунки по следующим предметам:

1. Виды Южной России, примечательные по красоте своей или по историческим событиям. Все, что время пощадило от совершенного истребления: развалины замков, храмы, укрепления, курганы, найдут здесь себе место.

2. Народный быт настоящего времени, обряды, обычаи, поверья, содержание народных песен и сказок.

3. Важнейшие события, известные из бытописаний Южной России, начиная от основания Киева, имевшие влияние на судьбу обитателей того края. [...] Эстампы гравированы будут на меди, шириною в шесть и вишиною в пять вершков. Первые четыре картины уже готовы и изображают: 1) Вид в Киеве, 2) Мирскую сходку, 3) Содержание известной сказки “Солдат и смерть”, 4) Приношение от трех держав даров Богдану и украинскому народу в 1649 году”.

Далі буде.

Лариса ГОРБОЛІС,
доктор філологічних наук,
м. Суми

Була це людина добра і чесна

До 150-річчя від дня народження Тимотея Бордуляка

Діяльність Тимотея Гнатовича Бордуляка захоплює багатогранністю й гуманістичною спрямованістю. Народився майбутній письменник, греко-католицький священик, громадський діяч 2 лютого 1863 р. в селянській родині у с. Бордуляки (нині Бродівського району Львівської області), що розкинулося понад річкою Стир, поруч із мальовничими зеленими лугами та дрімучими сосновими лісами. Навколишня природа вплинула на формування засад духовного світу Тимотея, його поетичну вдачу. Початкову освіту Т. Бордуляк здобув у містечку Станіславчик. Після закінчення початкової школи він продовжив навчання в українській гімназії у Львові, де був одним із найкращих учнів, захоплювався вивченням мов: латинської, італійської, грецької, німецької, польської, російської та французької. Для покращання скрутного матеріального становища читав приватні лекції. Саме у цей період Т. Бордуляк знайомиться з творчістю Т. Шевченка, Ю. Федьковича, Г. Гейне, Н. Ленау, Л. Х. Г. Гельті, а також робить перші поетичні спроби.

1884 р. Т. Бордуляк вступив на богословський факультет Львівського університету, де поза програмою удосконалював свої знання з мов і додатково вивчав арабську, староєврейську, сирійську та халдейську мови, опановував літературу з естетики, літературної критики, із захопленням відвідував лекції професора О. Огоновського. Успішне закінчення Львівського університету 1888 р. дало право Т. Бордулякові працювати священиком та учителем початкової школи. Одруживши, він від’їздить на роботу до с. Утіховичі на Перемишлянщині, потім працює у с. Голгоча на Підгаєччині, мешкає з сім’єю у сусідньому селі Заставці, де часу для творчості стає більше. На щастя, доля дарує зустрічі з людьми, які підтримують його бажання працювати на ниві літератури.

Окрилений підтримкою наставника Д. Гладиловича і першою публікацією в журналі “Зоря”, Т. Бордуляк пише оповідання “Дай, Боже, здоровля корові!”, “Мати”. Протягом 1890—1898 рр. митець у різних галицьких виданнях друкує (спочатку під псевдонімом Т. Бондаришин, Б-н Т., а потім Т. Ветлина) низку оповідань і новел: “Діти”, “Дід Макар”, “Сабета Себі”, “Рішучий крок”, “Дядько Федюсь”, “Ось куди ми підемо, небого”, “Бідний жидок Ратиця”, “Самітна нивка”, “Страшний сон” тощо. 1899 р. у серії “Бібліотека найзнаменитіших повістей” (літературний додаток “Діла”) вийшла його збірка з промовистою назвою “Ближні”. На його прозу схвально відгукується критика.

Навесні 1893 р. він переїздить до села Городище Тернопільського повіту. Бере активну участь у суспільному житті, захищає селян перед місцевою владою, судами; виступає проти спольщення українців, дбає про поширення освіти; 1900 р. організовує дві однокласні школи з українською мовою навчання в Городищі й Носівці; у Носівці закладає читальню, громадську комору; як член “Просвіти” постійно допомагає її діяльності. Він, як і кожен український митець-патріот, скористаємось думкою Л. Костенко про місію українського письменника, “насамперед мусив бути просвітителем. Причому це просвітительство особливого типу, ближче до просвітянства — він (письменник. — *Л. Г.*) мав не тільки світові пояснювати свій народ, він часом повинен пояснювати народові самого себе”.

Городищенський період був найбільш плідним у творчості Т. Бордуляка. Він налагоджує зв’язки з літературними колами Східної і Західної України — з письменниками, літературознавцями, видавцями: І. Франком, О. Маковеєм, Д. Гладиловичем, І. Белеєм, М. Коцюбинським, Г. Величком, В. Стефаником, А. Чайковським, Б. Лепким, В. Щуратом, І. Кревецьким, І. Блажкевич, В. Радзикевичем, О. Назаруком та ін. Слушні поради і настанови колег та друзів, безперечно, сприяли вдосконаленню майстерності Т. Бордуляка. Показовими з цього погляду є листи письменника до О. Маковея, у яких зауважує: “Критикуйте якомога найгострійше, бо я якраз хочу знати, що властиво я є, що можу і т. д., а до Вас якраз я маю велике довіріє”.

Т. Бордуляк своїми творами, що за сприяння друзів та однодумців були перекладені іноземними мовами, відкривав український народ усьому світові. За свідченням редактора журналу “Дукля” (Пряшів) М. Ілюка, 1904 р. у журналі “Narodna politika” в перекладі О. Ветті було опубліковано новелу “Для хорого Федя” (“Pro nemocneho Fedu”, 1912 р. в журналі “Lidove noviny” — оповідання “Дай, Боже, здоровля корові!” (“Zachovej nam, Pane, kravicky zdravou!”), а 1921 р. в журналі “Hlasy republiky” в перекладі В. Весела — новелу “Самітна нивка” (“Osamocene policko”). Згодом 1958 р. у московському видавництві “Художественная литература” в перекладі І. Дейча та І. Дорби з післясловом В. Півторадні вийшла збірка “Тимофей Бордуляк. Рассказы”.

Т. Бордуляк наполегливо працював творчо, не забуваючи і про обов’язки священика, громадські справи, у яких бере активну участь попри фінансові труднощі, що дошкуляли родині. Дбаючи про парафіян, він завжди пам’ятав про сім’ю: був чуйним, добрим, уважним, ніжним у ставленні до членів родини, кожному з дітей (а їх було четверо — Тит, Наталя, Віктор, Марія) прагнув дати належну освіту. У сім’ї панували злагода і взаєморозуміння. На той час кожна парафія мала “церковну землю” — основний засіб для життєдіяльності духовної особи та її родини, своєрідна нагорода за священицьку діяльність. Т. Бордуляк не цурався роботи на полі, біля худоби. Увечері, після сповненого фізичною працею дня, зусилля Т. Бордуляка творчо працювати стають марними. Про такі дні митець писав у листі до О. Маковея від 2 серпня 1898 р.: “Тепер, як знаєте, жнива, чоловік ганяє цілими днями по полях, а поля в мене порозкидані... Робота горить, там жнуть і косять, тут звозять снопи, причім чоловік (писатель) мусить сам робити руками і вилами, так що аж міхурі на руках набігають, а коли вечором візьме за перо, то рука дрожить, а голова клониться до сну”.

Уся душпастирська діяльність Т. Бордуляка була спрямована на допомогу ближнім, дотримання релігійних звичаїв і традицій серед простолюду, піднесення духовної культури парафіян. У розмовах із селянами він уміло поєднував щирість і відвертість із вимогливістю та дидактизмом. Робота допомагала письменникові глибше пізнати життя народу, його проблеми, відшукати нові образи для своїх творів і констатувати: “Позаяк життя селянське найлучче знаю, бо і сам походжу з селянського стану і в ньому обертаюся, тож і понайбільше беру теми з життя селянського”.

Т. Бордуляк глибоко переживав свою заблокованість: “Я все був ограничений на себе самого, ні з ким не міг поділитись гадками, нікого питати о раду, бо на селі єсть багато прехороших людей, але фахових літератів таки нема”. Слова нашої сучасниці Ліни Костенко влучно характеризують подвижницьку працю кожного патріота-митця: “Український письменник, приходячи в літературу, спершу й не знає, в зону якої біди він вступив. Потім приходить здогад і протест: такого не може бути! А потім спокійне усвідомлення: так є. Але мушу працювати. Це доля мого народу, а отже, і моя доля”.

Т. Бордуляк обрав оптимальний напрямок роботи — пропагувати Боже слово, писати твори, спрямовані на вироблення моральних засад співжиття, формування етики, культури мислення й життя українців. Його діяльність була органічною складовою великої справи інтелігентів-патріотів.

Рукописні джерела родинного архіву Т. Бордуляка дають підстави висновувати, що до душпастирської служби отець Тимотей ставився дуже ретельно: кожну недільну чи святочну проповідь готував ґрунтовно, писав детальні тези, добирав численні приклади з історії побуту, пояснював Святе Письмо. Частина проповідей нині зберігається у родинному архіві онука письменника — Тимофія Вікторовича Бордуляка в Дрогобичі.

Темами проповідей о. Т. Бордуляка для мешканців сіл Городище, Ходачків Великий на Тернопільщині, де жив і працював, зазвичай були роздуми про духовне удосконалення особистості. Кожна людина, підкреслював він, має постійно дбати про свій душевний стан і духовний розвиток. У доступній формі, зрозумілою мовою, ілюструючи прикладами з Біблії, життя святих і земних людей, Т. Бордуляк виховував у парафіян моральні чесноти.

Активна праця Т. Бордуляка на ниві українства: виголошення проповідей рідною мовою, заснування шкіл з українською мовою

навчання, значна просвітницька робота, — відповідає основним напрямкам діяльності його сучасників, очільників культурно-мистецького руху, письменників, священиків.

Проза Т. Бордуляка, яка публікувалася на сторінках галицької періодики та побачила світ окремим виданням (1899), зацікавлювала громадськість, приваблювала читачів нескладними сюжетами і, що важливо, актуальністю порушених проблем та концептуальними, вихопленими з життя, образами. Твори викликали інтерес і в середовищі колег по перу та критиків. Так, скажімо, висловлювала бажання мати “хоч одне оповідання Бордуляка” Леся Українка у листі до М. Павлика, залучав твори до поточних оглядів галицької художньої продукції Микола Євшан, як важливу складову українського літературного процесу розглядав прозу Т. Бордуляка в академічному виданні “Історія українського письменства” С. Єфремов, запрошував узяти участь в альманасі “З потоку життя” М. Коцюбинський.

Переїхавши 1905 р. до села Ходачків Великий, де виконував обов’язки священика, він активно продовжував літературну та громадську діяльність, приділяючи особливу увагу читальням, позичковим касам, громадським кооперативам і школам, працював у раді “Просвіти”, обирався головою і членом управи, був відповідальним за контрольну комісію. За бездоганну довголітню душпастирську діяльність і виконання посадових обов’язків на початку 20-х років XX ст. Львівська Архієпархія нагородила Т. Бордуляка крилошанською відзнакою, а через десять років він був призначений почесним радником Митрополичої Консисторії з правом носіння фіолетового ковпака і червоного пояса.

Благочинністю, словом і конкретним прикладом він формував свідомість українців, виховував повагу до ближнього, традицій предків, підтримував усталені упродовж століть норми загальнолюдської моралі й етики, що викликало прихильність і повагу односельців. Це засвідчує, наприклад, В. Зорій із Великого Ходачків Великий, де виконував обов’язки священика, він активно продовжував літературну та громадську діяльність, приділяючи особливу увагу читальням, позичковим касам, громадським кооперативам і школам, працював у раді “Просвіти”, обирався головою і членом управи, був відповідальним за контрольну комісію. За бездоганну довголітню душпастирську діяльність і виконання посадових обов’язків на початку 20-х років XX ст. Львівська Архієпархія нагородила Т. Бордуляка крилошанською відзнакою, а через десять років він був призначений почесним радником Митрополичої Консисторії з правом носіння фіолетового ковпака і червоного пояса.

Благочинністю, словом і конкретним прикладом він формував свідомість українців, виховував повагу до ближнього, традицій предків, підтримував усталені упродовж століть норми загальнолюдської моралі й етики, що викликало прихильність і повагу односельців. Це засвідчує, наприклад, В. Зорій із Великого Ходачків Великий: “Була це людина добра і чесна. Всі його дуже поважали: і українці, і поляки, яких у нашому селі було тоді найбільше. Радо помагав бідним і порадами, і матеріально”.

Горем, тривогою, гулом гармат, пожежами, розрухою, стражданнями поранених і плачем матерів увірвалася в життя Т. Бордуляка та його земляків Перша світова війна. У роки війни знищили рукописи, цінні речі, бібліотеку, листи, зокрема й від І. Франка, О. Маковея, М. Коцюбинського та ін. Свої переживання, враження, біль і тривогу, що ними в роки лихоліття переповнювалися душа і серце, Т. Бордуляк вкладає у твори: протягом 1916—1936 рр. були створені оповідання “Татаре”, “Варочка”, “Громадський писар з Прунькова”, “Обжинки”, “Батюшка Спиридіон” тощо. У цей час Т. Бордуляк працює над перекладами “Слова о полку Ігоревім”, а також “Електри” Софокла, “Змови Катіліни” Саллюстія Кріспа, “Божественної комедії” Данте.

Митець болісно переживав польську пацифікацію в Галичині наприкінці 1920-х—на початку 30-х рр. Не меншим болем відгукнувся у серці Т. Бордуляка голодомор 1932—1933 рр. у підсовєтській Україні. У цей час о. Тимотей разом із українською громадською діячкою й письменницею І. Блажкевич організовував збір зерна на допомогу голодуючим. Але більшовицька влада в особі консула СРСР у Львові відмовляється від цієї допомоги, мовляв, в Україні немає голоду, а навіть навпаки, пшеницю з України продають за кордон.

Упродовж усього життя Т. Бордуляк багато працював, прагнув удосконалюватися, перебував у постійному творчому пошуку. Письменник не допускав поверховості, необробленості характерів та ідей. У художньому творі, на його переконання, все має бути вивіреним, глибоким, художньо обґрунтованим.

На жаль, багато задуманого здійснити не вдалося...

Свій земний шлях Т. Бордуляк завершив 16 жовтня 1936 р. у селі Ходачків Великий, де і похований на місцевому цвинтарі. Вдячні земляки вшанували пам’ять письменника: на кошти мешканців Ходачкова Великого 1991 р. урочисто відкрито пам’ятник Т. Бордулякові. 2000 р. у селі Утіховичі з ініціативи голови спілки інтелігенції Перемишлянщини І. Путили, районного Народного Дому “Просвіта” і районної бібліотеки відкрито меморіальну таблицю на церкві, де він служив. Твори письменника видавалися окремими книжками 28 разів, а також у збірниках. Останні з видань — “Вибрані оповідання”(1953), “Твори” (1958), “Твори” (1988) і “Невідомі твори” (2010).

Життя Т. Бордуляка — яскравий приклад чесної праці українського патріота, письменника, священика в ім’я народу.

“Останні вибори до Верховної Ради засвідчили, що в Україні є лідери, здатні повести за собою народ”.

Гидь, що «запахла» на всю Україну

Як така трапляється у нас під ногами, то ми її намагаємося переступити, але як уже зачепили, то ретельно мусимо витирати ноги від неї. А ще надійніше було б, якби її прибрали з галицьких тротуарів у контейнери.

Але така бридка притичина трапилася й нашій Соборній Україні. Таку гидь поклав на її шляху до кріплення після багатовікового ярма чужинців квазієвропеїст, як пише Ігор Лосєв із Севастополя, “піонер у цій малопристойній діяльності” (Галицькі дезінтегратори // Тиждень. — 2013. — № 6. — 8—14.02. — С. 16—18) Юрій Андрухович. Від його публічних спічів на всю Україну запахла ідея сепарації Криму і Донбасу на користь відомої сусідньої держави. “Запах” від тої гидоти вже раніше почули українці не тільки у Севастополі з морським повітрям, а й у задимленому Донбасі, про що писала з Луганська Ірина Магрицька та інші краяни, які люблять чисте повітря на нашій Батьківщині.

Не дивно, що Андруховичів “продукт” запах парфумами “Красная Москва” всім внутрішнім і зовнішнім україножобам, а нещодавно його “розмазувати” у їхніх ЗМІ заповзялися Юрій Винничук і ведучий львівської телекомпанії ZIK Остап Дроздов.

Ігор Лосєв дивується, що львівська інтелігенція, яка засиджується у кав’ярнях, не відреагувала на ту твань — чи то запах віденської кави забив їй нюх, чи вона не бачить тої гидоти у себе під ногами? “Чого можна чекати від львівських письменників та істориків, які влаштували урочисту зустріч у Місті Лева представникові російського реакційного політика Костянтина Затуліна з презентацією його книги-гімну про так звану Донецько-Криворізьку республіку, що в 1918—1920 роках була одним із сепаратистських проектів, спрямованих на знищення УНР?” — запитує севастополець.

І справедливо дивується. Бо уже був у тої “інтелігенції” на почесному прийомі горезвісний творець “русинської нації” на Закарпатті, провокатор-дезінтегратор, агент спецслужб імперської Москви — тепер він уже із Америки! — Пол Маґочі зі своєю “модерновою” “Історією України”. Дивується він і з того, що названих дезінтеграторів нічого не навчило те деструктивне москвофільство, яке розплодили російські спецслужби на Галичині й Закарпатті, коли ще ці землі України були під владою Австро-Угорщини. Тоді північна імперія за допомогою Погодіна у мантії професора Московського університету та Раєвського у рясі батюшки російської церкви при посольстві у Відні (діяльного резидента шпигунської мережі!) навербувала у Львові цілу колонію своєї платної агентури, запустила у наш національний організм руйнівних термітних жучків в особі Дениса Зубрицького, Адольфа Добрянського, братів Головацьких, Богдана Дідицького, Івана Наумовича та іже з ними низки підручних маркових, площанських, мончаловських...

Українці уже прочитали розписки тих запроданців — “печених москалів”, як їх називали люди, — за отримані рублі з царської скарбниці та від т. зв. “благотворітєльних обществ”, про що писав свого часу Осип Маковей у гострій сатирі “Нашол літєратора”. Але московські хлібодавці дали цим прислужникам найперше ідеологічний харч для творення на нашій землі “рускаго міра” слов’янофільства — триєдину формулу “православія, самодержавія і народності”, творення “на адном язикє от Карпат до Урала”, бо, мовляв, ніякої української мови не існує, — то вигадка “мазепинців”, “сепаратистів” чи поляків. Українці вже тоді те московське слов’янофільство назвали слов’яноїдством, а ту мовну покруч, яку продукували москвофіли на щедрі рублі від “білого царя”, — “язичієм”. Іван Нечуй-Левицький назвав те “язичіє” таким чортовинням, від якого всі собаки загавкали б, коли б почули. Навіть росіянин Микола Чернишевський назвав ту писанину національною безтактністю.

“Потужний рух” москвофільських “інтелектуалів”, яких згадав Ігор Лосєв (чи варті, пане Ігоре, таких дефініцій ті запроданці?!), уже тоді став загальноукраїнським посміховиськом — згадаймо блискучі Франкові статті й сатири на тих Наумів Безумовичів, Меледиктів Плосколобів, Володимира Самійленка та Олександра Кониського на “разґавори” Мракова з Драковим, та багатьох інших письменників. Володимир Самійленко увінчав промову грошолюбного лідера москвофілів популярною куплетною сатирою “Возсоєдінєнний ґалічанін” з промовистим рефреном: “Ах дайте, дайте сто рублів слузі всерусскої ідеї!”

Правда, що лідери москвофільства, як голі королі, колінкували перед графом Бобринським — губернатором окупованої Галичини під час її “визволення”-погромництва у Першу світову війну, правда, що сталінські “визволителі” 1939 року з їхніми капезеушними нащадками зіграли злий жарт у “троцкізм”, але то ще не значило, що ідея первісних москвофілів про “адін народ от Карпат до Урала” була мертва, бо навіть на тому чортовинні у хрущовську відлигу найшовся у Львові творець толерованої Кремлем монографії “Русская литература в Галиции”...

Ігор Лосєв глибокий аналітик еволюції політики нинішньої імперської псярні, бо саме тепер її господар дає настанову кріпити позиції імперії у світі “м’якою силою” — зміцненням позицій російської мови, як, скажімо, Табачників конкурс “Лукомор’є”, просуванням позитивного іміджу Росії за кордоном, майстерністю органічно влитися в інформаційні потоки, створювати там культурні та релігійні центри і т. ін. І треба діяти оперативно, каже він, “на випередження”, з делікатним підходом, щоб голос із Кремля був, скажімо, як голос із Європи, та ще й так, ніби патріотично для тубільців, бо яка ефективність від того, що імперські ЗМІ невпинно гавкають на тих малоросів, а вони відвертають голови у другий бік?!.

Отож, сидячи за кавою, прислухаймося, краяни, і до голосу наших дезінтеграторів. І їм зафундуйте філіжаночку, бо важко вгадати, чого їм бракує, адже вони готові віддати жадібній сусідці на поталу і наш Донбас, і наш Крим, а може, і нас із вами. Правда, дотепний епіграміст із Чернівців Богдан Мельничук, як кажуть галичани, таки доглупався, чого бракує піонерові дезінтеграції України: “З погляду боднара, якому потрапило до рук четверте видання роману Ю. Андруховича “Дванадцять обручів”.

Він зиркає примружено
з-під кепки
На текст одного
з супер-писачів:
— Якщо добротної не вистачає
клепки,
То не поможе й сотня обручів!”

Мабуть, недарма цього “супера” громадськість відзначила всеукраїнською премією “Золота Булька” як найгіршого автора 2011 року.

А що ще бракує галицьким дезінтеграторам, то ласкаво просимо патріотів України з Криму, Донбасу та й зі всієї України приїхати до Львова, щоб про це поміркувати за філіжанкою запашної кави. Тільки просимо добре дивитися під ноги, бо владний господар, який вигулює своїх породистих цуциків на наших тротуарах, не має відповідних контейнерів, як у Європі.

Ярослав МОТИКА,
лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка та премій Василя Стуса;
Борислав РИБАК,
заслужений працівник культури України;
Михайло БЕЗПАЛЬКІВ,
заслужений діяч мистецтв;
Михайло ЧОРНОПИСКИЙ,
доцент Львівського національного університету імені Івана Франка;
Тарас САЛИГА,
доктор філологічних наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка, член Спілки письменників України;
Михайло ПРИСЯЖНИЙ,
доктор суспільно-економічних наук, професор Українського вільного університету (Мюнхен);
Ярослав ГАРАСИМ,
доктор філологічних наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка;
Любомир СЕНИК,
доктор філологічних наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Коли помер тиран...

Олександр РАЧЕК,
Чернігів

Згадую березень 1953 року. У 8-му класі Макошинської школи переполох — розпочався урок, а вчителя немає... Хвилин через 15 зайшла учителька фізики, сумна, заплакана... Сповістила про велике горе: помер вождь усіх народів — найріднішний наш батько — Сталін. Не знаю, з яких причин, та ми не відчували горя, сприйняли трагічну звістку майже весело. Звичайно, були збуджені самостійністю, та це була миттєва реакція 15-річних школярів, що відчували фальш тоталітарного вождя, який на честь себе самого назвав міста, вулиці, заводи, колгоспи, кораблі, заповнив своїми портретами, скульптурами майдани, парки, сквери, установи, стіни, столи; набрид у віршах, що ми вивчали, й у піснях, що співали: “Я одержав нагороду, слава Сталіну й народу! Слава тим, хто мене вів, соками землі живив”, “Хочу бути точним у кожній деталі, хочу бути ленінцем, як товариш Сталін” (Пісня піонера).

Ми не замислювалися над причинами любові старшого покоління до Сталіна, не розуміли трагічності життя, про яке вони не розповідали, оберігаючи наше майбутнє (це сталось пізніше, за “хрущовської відлиги”). Адже нам вдовбали в голови, що Сталін — Бог, а він взяв та й помер... Старші за нас усе знали і цілому поколінню дітей не говорили правди. Відтоді наше покоління тим відзначалося, що ми їм не у всьому довіряли.

1958 року, під час канікул, я зустрів у рідному селі учительку фізики. Порозмовляли... Я вибачився, що в березні 53-го не зважали на її горе — хихотіли з сусідом по парті. Відповідь здивувала: “Я плакала, та моя душа раділа за вас!”. Ольга Максимівна говорила... І про себе: як дивом не померла від голоду навесні 1933 року, потім — 20 років щоденного страху, з яких майже 3 роки ще й німецької окупації... Суть її розповіді про джерело “любові” до Сталіна достеменно висловив священик Володимир Зелінський: “Люди були заворожені обіцяним майбутнім і одночасно вражені сьогоднішнім жахом. Під Сталіним боялися всі, відчуваючи водночас захоплюючу вдячність за те, що вони ще живі й залишаються на волі. Ця зв’язка страху і вдячності була закваскою всенародної любові до вождя”.

Феномен шістдесятників — що ми, діти війни, відчували облуду і фальш комуністичного режиму. Нам, наївним, здавалося, що старші покоління не розуміють цього: вихваляють владу, ще й побиваються за вождем. Хотілося докопатись до історичної правди, щоб їм пояснити, переконати... Докопались! Через 30 років радянський режим рухнув.

В Україні, як і в Росії, ще ностальгують за Сталіним, тож ще можлива поява й українського вождя-деспота. Як результат — перший тур президентських виборів-2010, коли більше двох третин виборців України віддали голоси не за демократію, а за “тверду руку”. Наслідки не забарилися.

Чи не повториться фарс «Кучма—Симоненко»?

Василь ШПІЦЕР,
Галицька районна “Просвіта”, м. Львів

Про наявність такого плану на президентські вибори 2015 року прохопився “диригент” депутатського корпусу у ВР від Партії регіонів Михайло Чечетов. Він повідомив, що у другий тур вийдуть чинний президент та Олег Тягнибок і Янукович переможе. Чи це реально? Навіть дуже. Бо хто міг 1999 року припустити, що комуніст Симоненко пройде у другий тур, здолавши таких потужних суперників, як Олександр Мороз, Олександр Ткаченко та Євген Марчук? Тодішні опитування засвідчили, що будь-хто з цієї трійки перемагав Кучму і лише комуніст гарантовано програвав чинному президенту. Але добре спланована за кілька років до виборів кампанія дала потрібний Кучмі результат.

На жаль, останні президентські вибори стали для України майже катастрофічними. Обдурений примітивними обіцянками легкого життя, зазомбований імперсько-комуністичною, антиукраїнською пропагандою, схід обрав Президентом України яйцефоба — “проффесора” Януковича.

Так підтвердилася істина, що народ має таку владу, на яку заслуговує. І очільників суспільство обирає не кращих, а “собі подібних”. Доки народ не стане національно свідомим, не стане нацією, доти й будуть правити нами відверті ставленики Москви.

На відміну від свого попередника, який прагнув запровадити демократичний устрій у молодій постколоніальній державі і якого не зрозумів вирощений у тоталітарній державі народ, Віктор Янукович зосередив у своїх руках усю повноту влади, а на найвідповідальніші державні посади призначив відданих йому людей. Владу захопили промосковськи настроєні пройдисвіти: комуністи, україножоби, зрусифіковані малороси, національно здеградовані відступники, користолюбці, зрадники. Вони грубо вичавлюють національно свідомих, патріотично налаштованих працівників зі всіх щаблів державної влади.

Почалося тотальне розкрадання держави і нищення малого та середнього бізнесу, обмеження сфер вжитку української мови, натомість насаджування російської. Україну окупувала агресивна, потужна, згуртована команда, яку можна здолати лише шляхом обрання проукраїнського президента замість Януковича. Якщо ми хочемо врятувати себе від поголовного озлидніння, а державу — від втрати Незалежності, то найпершим кроком має стати перемога представника національно-патріотичних і демократичних сил над Віктором Януковичем. Бо саме він тримає у своїх руках абсолютну владу в Україні.

Останні вибори до Верховної Ради засвідчили, що в Україні є лідери, здатні повести за собою народ і боротися проти існуючої камарильї. Очолювані ними опозиційні партії хоч не мають більшості у ВР, діють надзвичайно енергійно і не дозволяють регіоналам із комуністами порушувати Конституцію та чинне законодавство. Особливо заслуговують доброго слова депутати від “Свободи”, які у Верховній Раді виявляють високу активність та патріотизм. Проте сьогодні ще не всі громадяни Соборної України правильно сприймають націоналізм, який є засадничою ідеологією “Свободи”, тому на президентських виборах представник від цієї партії, безумовно, набере значну кількість голосів, однак не зможе стати Президентом України. Нас привчили до думки, що обов’язково мусимо обирати з-поміж двох зол, і ми дуже радіємо, коли вдається обрати “менше зло”. Якщо у другому турі наступних президентських виборів змагатимуться Тягнибок і Янукович, то для виборців південного сходу України “меншим злом” усе-таки буде чинний президент. У цій ситуації Тягнибоку протидіятиме і світове співтовариство, як це сталося у Франції, коли в другий тур вийшов націоналіст Ле Пен, а потім і в Австрії. Враховуючи ще й адмінресурс і вплив українського й зарубіжного єврейства, говорити про можливість перемоги претендента від націоналістичних сил України просто недоречно. Тому треба шукати інші можливості.

“Нинішня влада продовжує курс, руйнівний для єдності нації, а відтак спроможності держави чинити опір імперським планам”.

ЗВЕРНЕННЯ
до Українського народу III етапу Всеукраїнського Форуму «На захист української мови та державності»

21 лютого 2013 р. м. Київ

Дорогі співвітчизники!
Український народе!

Ми, представники громадських організацій України — учасники Всеукраїнського Форуму — висловлюємо свою глибоку стурбованість загрозою руйнації основ української державності. Поведінка і політика чинної влади свідчать про зухвале ігнорування нею основних українських національних цінностей. Створюється враження, що гуманітарна політика в Українській державі здійснюється не українським, а російським урядом.

Ми свідки активного витіснення української мови з усіх сфер суспільного життя, впертого ігнорування української культури й мистецтва, зросійщення ЗМІ, кіно, естради. Більшість телеканалів функціонують так, ніби в Україні не було і немає української пісні, музики, не існувало і не існує українських співаків, артистів, хорів, капел, професійних і аматорських художніх колективів. Навіть на Першому Національному телевізійному каналі панує московська естрада й російські фільми.

Вже кілька років міністр Д. Табачник руйнує систему української освіти. Відбувається деукраїнізація освіти, скорочується мережа українських шкіл, у шкільних підручниках відновлюються радянські версії української історії.

По-бандитському нав’язаний регіоналами і комуністами закон “Про засади державної мовної політики” відкрив шлюзи для суцільної русифікації України.

Останнім часом в Україні спостерігається координація дій проросійських організацій і партій на кшталт “Русского единства”, “Русского блока” и “Родины” тощо з Православною Церквою Московського Патріархату та комуністами щодо створення “русского мира” та втягнення України до Митного союзу (з Росією і Білоруссю). Насправді йдеться про приховані кроки, спрямовані на відтворення нового варіанта російської імперії, в якій Україні відведено роль безправної, зденаціоналізованої губернії. Нинішня влада не тільки не протидіє діяльності, спрямованої проти державності України, а й продовжує курс, руйнівний для єдності нації, а відтак спроможності держави чинити опір імперським планам.

Підступно проштовхнувши закон про референдум, режим Януковича планує організувати референдум із питань надання російській мові статусу другої державної та вступу України у Митний союз із Росією і досягти завдяки фальсифікаціям руйнівного для української національної державності результату. Внаслідок цього російська мова стане не другою, а першою, а згодом єдиною державною, як це вже сталося в Білорусі, а українці перетворяться на національну меншину в рамках Російської неоімперії.

Шановні українці! За всі роки незалежності Українська нація ще жодного разу не стояла так близько до втрати своєї ідентичності й національної державності.

Історична перспектива українців як нації і України як держави знаходиться нині в наших руках. Щоб протистояти русифікації, маємо повернутися до своїх національних витоків, до своєї мови і традицій, рішуче підтримати політичні сили, які виступають за українську Україну та європейський цивілізаційний вектор її розвитку.

Павло Мовчан, Михайло Ратушний, Іван Заєць, Віктор Баранов, Володимир Василенко

Форум закликає громадян:

— стати на захист державного статусу української мови і національної державності;

— брати участь у діяльності структур Форуму, долучатися до діяльності громадських організацій, які ведуть повсякденну роботу, спрямовану на захист української мови та мовних прав українців;

— підтримати започатковану народним Комітетом захисту України громадську ініціативу “Геть від Кремлівського ярма!”;

— протидіяти деукраїнізації освіти й інформаційного простору, насаджуванню неправдивої української історії, і зокрема

вимагати від Президента України, Уряду та Верховної Ради:

— забезпечення негайного розгляду та ухвалення Закону України “Про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні”;

— звільнення з посад державних чиновників усіх рівнів, які зневажають державну українську мову та відмовляються від її використання при виконанні службових функцій;

— усунення з посади міністра освіти, науки, молоді і спорту України за антиукраїнську й антидержавну діяльність;

— виконання у повному обсязі державної цільової програми щодо забезпечення повноцінного функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України;

— застосування правоохоронними органами передбачених законодавством України заходів щодо припинення на території України діяльності організацій і партій, яка несумісна з вимогами Конституції та законів України.

ЗВЕРНЕННЯ
до Президента України III етапу Всеукраїнського Форуму «На захист української мови та державності»

21 лютого 2013 р. м. Київ

Здійснювана під Вашим керівництвом внутрішня і зовнішня політика прирікає українське суспільство на деградацію, позбавляє його європейської цивілізаційної перспективи, руйнує українську Україну та створює реальну загрозу її державності. Ваші спроби поліпшити економічну ситуацію в країні не шляхом прозорих реформ, а за допомогою односторонніх поступок Росії у військово-політичній та гуманітарній сферах, крім шкоди національній безпеці України, лише заохотили кремлівських імпершовіністів до розширення масштабів багатоходової спецоперації, кінцева мета якої — знищення ідентичності української нації та ліквідація української державності.

Особливу загрозу для самого існування України як незалежної, демократичної, національної держави європейського типу, створюють освячені Вашими підписами, нелегітимно ухвалені Верховною Радою, юридично нікчемні законопроекти “Про засади державної мовної політики” та “Про всеукраїнський референдум”. Ними створені механізми витіснення української мови з усіх сфер суспільного життя насамперед зі сфери освіти, надання російській мові статусу державної, запровадження докорінних змін конституційного ладу у спосіб, не передбачений чинною Конституцією, та втягування України в Митний союз.

Підписуючи згадані документи, Ви діяли не як гарант Конституції України, а як її правопорушник і співучасник кремлівської спецоперації проти державності України та її європейського інтеграційного вибору.

В Україні за повної бездіяльності контрольованої Вами влади вільно діють фінансовані й керовані з Росії антиукраїнські організації та партії, які виступають проти української мови й державності, сіють зерна розбрату і ворожнечі в суспільстві.

Незважаючи на постійні протести громадськості, членом сформованого Вами уряду залишається Д. Табачник, який, не приховуючи своїх расистських україножобських поглядів, свідомо й послідовно запроваджує заходи, спрямовані на деукраїнізацію і тотальне руйнування української системи освіти.

Нагадуючи про відповідальність представників влади всіх рівнів, яка лягає на кожного з них за порушення Конституції та законів України, Форум вимагає від Президента України:

— використовувати передбачені Конституцією повноваження для недопущення будь-яких подальших дій законодавчої та виконавчої влади, спрямованих на підрив статусу української мови як державної та руйнації конституційних засад державності України;

— дати доручення Міністерству юстиції та правоохоронним органам вжити передбачених законодавством України заходів щодо припинення на території України діяльності організацій і партій, яка несумісна з вимогами Конституції та законів України;

— негайно звільнити з посади Д. Табачника за його антиукраїнську й антидержавницьку діяльність;

— забезпечити виконання всіма державними чиновниками всіх рівнів вимог статті 10 Конституції України та рішення Конституційного Суду від 14 грудня 1999 р. про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови під час виконання ними службових функцій та участі в публічних заходах;

— забезпечити виконання органами виконавчої влади вимог Конституції і законів України щодо використання української мови в інформаційному просторі України;

— негайно внести на розгляд Верховної Ради Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про засади державної мовної політики”, підготовлений робочою групою, створеною відповідно до доручення Президента України від 8 серпня 2012 р., № 1-1/2109;

— дати доручення уряду України негайно затвердити державну цільову программу щодо забезпечення повноцінного функціонування державної української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України;

—забезпечити повне виконання урядом Державної програми з роботи з закордонними українцями.

ПОЛОЖЕННЯ
про Координаційну раду Всеукраїнського постійно діючого Форуму «На захист української мови і державності»

1. Координаційна рада Всеукраїнського постійно діючого Форуму “На захист української мови і державності” (далі — КР) є добровільним координуючим органом громадських об’єднань, політичних партій, благодійних організацій, творчих спілок, наукових установ і навчальних закладів, які є учасниками Форуму. Організації-учасники КР зберігають свій юридичний статус та автономність.

Рішення про приєднання до Форуму та вихід із нього організацій-учасниць приймає КР за їхньою заявою.

2. Координаційна рада забезпечує проведення регулярних зібрань Форуму двічі на рік. За потреби КР може скликати позачергові зібрання Форуму.

3. КР сприяє виконанню рішень Форуму, організовує дії на захист української мови та державності.

4. Координаційна рада може утворювати постійні та тимчасові робочі групи для організації проведення окремих акцій, кампаній та інших заходів на всеукраїнському та регіональному рівнях.

5. Координаційна рада ухвалює рішення за принципом “одна організація — один голос”.

6. Виконання рішень КР забезпечують організації-учасники, які підтримали їх під час голосування.

7. Засідання Координаційної ради проводяться раз на місяць. У випадку необхідності можуть скликатися позачергові засідання Координаційної ради.

8. На засідання Координаційної ради за її рішенням можуть запрошуватися представники експертного середовища й інші особи, які не є членами КР.

9. Голова Координаційної ради обирається Форумом на період між його зібраннями. Голова Координаційної ради забезпечує скликання засідань і роботу Координаційної ради.

10. В областях та інших адміністративно-територіальних одиницях України можуть бути створені місцеві (регіональні) координаційні ради за аналогією зі всеукраїнською.

11. Зміни і доповнення до цього Положення ухвалюються Координаційною радою більшістю в 3/4 голосів.

“У Коломиї протягом 200 робочих днів студенти, викладачі та відомі громадські діячі у стінах коледжу читатимуть твори Великого Кобзаря”.

Час вимагає громадської активності

Із сесії Головної ради «Просвіти»

У День рідної мови і перед початком проведення Всеукраїнського форуму “На захист мови і державності” відбулося засідання Головної ради Всеукраїнського Товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка. Проведення форуму, ініційованого “Просвітою”, спонукало членів ради до пошуку нових форм консолідації громадського суспільства, всіх патріотів. Адже державність, демократія, національні інтереси, може, як ніколи за останні роки, під серйозною загрозою.

Петро АНТОНЕНКО

На цьому наголосив у вступному слові голова “Просвіти” Павло Мовчан: “Ми дійшли до межі. Досить подивитися на наш телеекран, загалом на інформаційний простір. Нам залишили інформаційну резервацію зону”.

За таких загроз і викликів зростає роль громадського сектора, адже годі сподіватися від чиновників і влади чогось справді патріотичного. У кращому разі це буде його імітація. Характерний приклад — цьогорічне визначення лауреатів Національної премії ім. Т. Шевченка. Всього три лауреати, про яких теж не хочеться говорити нічого поганого. Але чи ж справді відзначили найдостойніших за такого потужного, як цього року, вибору номінантів, зокрема, в галузі літератури? Таке враження, що існують якісь закриті акціонерні товариства при вищих ешелонах влади, які все це визначають. Тож чи не станеться чогось подібного, коли через рік Україна і людство відзначатимуть 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка? Тому варто ініціювати створення громадського комітету з відзначення цієї дати, і тут серед перших має бути “Просвіта”, що носить ім’я Шевченка.

Говорячи про конкретні завдання просвітян, голова Товариства закликав іти до людей, створювати осередки “Просвіти” в закладах освіти, культури, поширювати продукцію Товариства — книги, плакати, диски. А ще великий проект Товариства “Логос”, до 68-ми випусків якого, виданих раніше, додалися торік ще 12.

Голова Київської організації Товариства професор Іван Ющук поділився досвідом поширення просвітницьких матеріалів, зокрема й публікацій газети “Слово Просвіти”, у навчальних закладах, через інтернет. Іван Пилипович підготував в електронному вигляді кілька брошур просвітянської тематики, які розміщено на сайті “Просвіти”, і ними тепер можуть користуватися всі охочі.

За такої ситуації в інформаційному просторі, яку маємо, необхідно використовувати всі надані можливості, зазначив голова Всекримського об’єднання “Просвіти” Сергій Савченко. Він розповів, як нещодавно спільно з журналістом, головою Кримського народного руху Леонідом Пілунським брав участь у програмі Кримського телебачення, присвяченій міжнародному вибору України. Просвітянин і рухівець повністю “переграли” своїх опонентів-комуністів, інших промосковських пропагандистів. Коли за підсумками дискусії телеканал провів голосування серед глядачів, 70 % висловилися за вступ України до Євросоюзу і лише 12 — за Митний союз. Так що треба сміливіше вступати в такі дискусії.

Член Ради і правління ВУТ “Просвіта”, головний редактор “Слова Просвіти” Любов Голота звернула увагу на два нові медіа-проекти, започатковані газетою, і запропонувала обласним об’єднанням активно долучатися до них. Це проект “Напишемо історію “Просвіти” разом” — до 145-річчя нашого Товариства, і нова ініціатива газети “Повернемо українське радіо в український простір”. Чекаємо з областей матеріалів із просвітянської історії і повідомлень про те, що діється в інформаційному просторі на місцях. Говорити є про що. Особливо сумне враження від численних FM-станцій, що заполонили наш ефір.

Голова Запорізької обласної “Просвіти” Олег Ткаченко кілька місяців тому здійснив велику просвітянську пропагандистську акцію: піший похід від Запоріжжя до Києва. Наша газета детально писала про цю акцію, що набула широкого суспільного резонансу. І це тільки початок. Протягом року Олег Ткаченко планує провести ще кілька подібних походів — під егідою “Просвіти”. Головна рада Товариства ухвалила підтримати цю ініціативу й призначила Олега Ткаченка координатором акції. Уже на цю весну заплановано похід від Києва до найвищої точки країни Говерли, територіями кількох областей. Влітку відбудеться похід за маршрутом Запоріжжя—Донецьк—Луганськ. А на весну наступного ювілейного Шевченківського року запланована велика проща до Тараса — похід із різних куточків України на могилу Кобзаря в Канів. Це серйозні акції, вони потребують активної участі просвітян, інформаційної підтримки.

Вищою нагородою Товариства “Просвіта” — медаллю “Будівничий України” нагороджено відомого мовознавця, доктора наук, професора Ларису Масенко. Голова Товариства Павло Мовчан вручив їй на сесії цю високу відзнаку.

На сесії були кооптовані в члени Головної ради “Просвіти” відомий український композитор Олександр Яківчук та народний депутат України від Криму Едуард Леонов.

***

Головна рада Товариства ухвалила рішення про проведення чергового IX з’їзду Всеукраїнського Товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка. Він відбудеться не пізніше 14 вересня, точну дату визначать згодом, після проведення звітно-виборних конференцій в усіх областях України. Рада затвердила квоту представництва делегатів на з’їзд від областей — залежно від чисельності обласних об’єднань. Також ухвалено провести звітно-виборну кампанію — збори і конференції районних, міських, обласних організацій Товариства до кінця червня нинішнього року.

Вона жива і вічно буде жити

Петро ШУЛЬГА,
журналіст, просвітянин
Фото **Олександра ЛИТВИНЕНКА**

25 лютого прогресивна громадськість столиці відзначила 142-гу річницю з дня народження видатної української письменниці, громадської діячки та просвітянки Лесі Українки.

Глибоко усвідомлюючи силу поетичного слова, авторка невмирущої “Лісової пісні” постійно удосконалювала свою художню палітру. Вона поет-лірик, драматург-новатор, прозаїк, публіцист, критик. Художня спадщина Лесі Українки належить не лише українському народові, а й входить до всесвітньої скарбниці художнього слова.

У нинішніх пошануваннях узяли участь громадські організації Києва, зокрема ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, політичні партії національно-демократичного спрямування, представники музею Лесі Українки, Національного музею літератури України.

До могили письменниці на Байковому кладовищі шанувальники її творчості поклали квіти. Від могили вирушили до монумента Лесі Українки, де на однойменній площі зібралися небайдужі люди. Слово про Лесю виголосили письменник, голова “Просвіти” Павло Мовчан, відповідальний секретар Товариства Микола Нестерчук, директор музею Лесі Українки Ірина Щукіна, представники УНП Георгій Лук’янчук і Віктор Ткаченко, поетеса, науковець Алла Диба та інші. Учні київської школи № 184 Дніпровського району читали поезії улюбленої поетеси, звучали пісні у виконанні етнографічного хору “Гомін” на чолі з Леопольдом Ященком і гуртом “Просвіта”, який очолює Раїса Марченко.

У Коломиї хочуть встановити рекорд України «Слово Кобзаря»

Василь ГЛАГОЛЮК,
голова Коломийського міськрайонного Товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка

Керівництво Коломийського педагогічного коледжу Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника спільно з Коломийським міськрайонним товариством “Просвіта” й усією студентською родиною вирішили почати відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка за рік до ювілею.

Проект під назвою “Слово Кобзаря” стартує у Коломиї 6 березня. Протягом 200 робочих днів студенти, викладачі та відомі громадські діячі у стінах коледжу читатимуть твори Великого Кобзаря.

“Головна мета цього проекту — залучення якомога більшої кількості молоді до глибшого вивчення творчості Шевченка, сподіваємося, що і громадськість міста, відомі люди не оминуть увагою таку ініціативу й долучаться до “Слова Кобзаря”, — наголосив очільник закладу Валерій Ковтун.

Уже складено графік читань, тож буде прочитано “Кобзар” Тараса Шевченка від початку до кінця. Окрім того, таким чином студенти Коломийського педагогічного коледжу планують ще й встановити рекорд України в категорії “Масові заходи”. Про це повідомила представник Національного проекту “Книга рекордів України” Ганна Крисюк.

“Кожен день читань студенти записуватимуть на відеокамеру, також рахуватимуть кількість присутніх на читаннях. Сподіваємося, що до 200-річчя Тараса Шевченка, якщо, звичайно, виконають усі умови проекту, у Коломиї встановлять черговий рекорд України, але головне те, що студенти вивчають творчість українського генія і показують усім іншим, як треба любити надбання рідного народу та шанувати видатних українців”, — наголосила Г. Крисюк.

Сидіти, склавши руки, ніколи

Гнат БІЖИК,
м. Нова Каховка Херсонської обл.

Напружена ситуація в державі підштовхує до активних дій. Тож ми, просвітяни, разом із рухівцями й свободівцями написали вже не одну заяву й подали до міськвиконкому з вимогою не підтримувати антиукраїнський закон Ківалова—Колесніченка, не закривати українські школи, не надавати можливостей УПЦ МП зросійщувати мешканців міста, зробити газету “Нова Каховка” україномовною тощо. Зверталися й до прокурора міста. І хоч зупинити зросійщення не завжди вдається, ми не опускаємо рук. Серед наших скромних досягнень — школи й надалі працюють у попередньому мовному режимі, керівні особи міста не переходять на мову сусідньої держави.

Звертаємося й до президента. Зокрема щодо нашого інформаційного простору, окупованого українофобами. Неприхована розпуста стала нормою для героїв передач. А все це дивляться діти. Якими вони виростуть? Новини переповнені інформацією про біди, аварії, страхіття, смерті. Позитивні, радісні новини з екранів зникли. Невже їх у нас не стало? Де українська пісня, якою захоплюється світ, український гумор? Чому нам нав’язують недолугий гумор чужою мовою, насміхаються з українців.

Але найстрашніше для нас — витіснення з екранів української мови, що веде до знищення нашої державності. Тож закликаємо президента зробити кроки до виправлення становища, а просвітян активно відстоювати наші права.

“Любов до української мови у Рівному виявили так: встановили на майдані Незалежності літеру “Ї” заввишки 3 м 60 см”.

Як у Чернівцях відзначали 13-ту річницю

У рамках святкування Міжнародного дня рідної мови 21 лютого у Чернівцях в обласній філармонії відбулися урочисті заходи під назвою “Без мови немає нації”. Відзначити це свято зібралися представники обласної та міської влади, національно-культурних товариств, які діють у нашому місті, викладачі ЧНУ, студенти, школярі. Ініціатива проведення заходу належить Чернівецькій обласній “Просвіті”.

“Мова — це той інструмент, який єднає націю, народ в єдине ціле, — зазначив у своєму виступі голова обласної “Просвіти” Остап Савчук. — Це той великий скарб, який треба шанувати, берегти і розумно збагачувати. З давніх-давен на території Буковинського краю мешкають і мирно співіснують представники близько 80 національностей і народностей. Про толерантність у їхніх стосунках свідчить і наше сьогоднішнє свято”.

Під час урочистостей ректору Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Степану Мельничуку та театральному і громадсько-культурному діячеві, історику театру Буковини Тадею Сулятицькому вручили медалі “Будівничий України” Всеукраїнського товариства “Просвіта”. Перед учасниками свята виступила мовознавець, професор ЧНУ Надія Бабич, яка продекламувала поезії різними мовами. Свято завершилося концертом — пісні рідними мовами та національні танці виконали представники численних національно-культурних товариств нашого поліетнічного міста.

Ректор Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича Степан Мельничук

Прес-служба Чернівецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Торкнутися словом

Із нагоди Міжнародного дня рідної мови Горохівська центральна районна бібліотека спільно з районним об’єднанням Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка провели круглий стіл “Словом торкнутися душі”.

Виступали: Валентин Бочковський — заступник голови райдержадміністрації, Петро Боярчук, журналіст газети “Волинь-Нова”, письменник, заслужений журналіст України.

Власні творчі доробки представляли члени літературного клубу “Натхнення”: Катерина Зварко, Юлія Зубкевич, Діна Бондарук, Юлія Керенська, Вікторія Тимчишина, Марта Чарук, Алла Киричук та інші.

Підбито підсумки районного етапу обласного літературного конкурсу “Неповторність”. Авторам вручено сувеніри.

Зустріч вела Любов Лищишина, директор Горохівської централізованої бібліотечної системи, голова Горохівського районного об’єднання ВУТ “Просвіта” Волинської області.

Як читати газети-привиди, або За що подали в суд на «Сегодня»?

21 лютого в рамках відзначення Міжнародного дня захисту рідної мови під стінами Подільського районного суду м. Києва відбулася громадська акція “Хочемо читати пресу українською!”.

Учасники дійства пропонували перехожим придбати українськомовні версії відомих російськомовних видань, які, згідно з державною ліцензією, мали б видаватися не лише російською, а й українською мовами. На захист своїх законних прав громадські діячі звернулися з відповідним позовом на газету “Сегодня” та “Комсомольская Правда в Украине” до суду. Позивачі зазначають: “*Ці видання стали першими, але не останніми зі списку тих, котрі намагатимемося повернути до букви закону. Показово, що одне з видань зареєстровано в Україні, а інше з іноземною пропискою, проте ігнорують законодавство вони абсолютно однаково*”.

У такий спосіб активісти намагалися привернути увагу громадськості до порушень прав українських споживачів, для яких рідною є українська мова.

Позаяк власники видань не дотримуються умов ліцензування і друкують лише російськомовні наклади, — перехожі мали змогу отримати газети з порожніми сторінками. Організатори заходу переконують, що закон зневажають редактори багатьох видань — для унаочнення під судом встановили “розкладку” з газетами-привидами.

“*Нам, українськомовним споживачам, пропонують купувати видання, які існують де-юре, однак яких немає де-факто. Формально все за законом, однак насправді коїться беззаконня. Саме тому ми вирішили передати суддям примірник Конституції з порожніми сторінками, аби слуги закону спробували увійти в наше становище — користуватися тим, чого насправді немає*”, — зазначив позивач Олексій Кляшторний.

Хто наступний у черзі за мовними нагородами від Путіна В.В.?

Якраз до Міжнародного дня рідної мови в Україну надійшла інформація про те, що своїм указом № 101 Президент РФ нагородив Медаллю Пушкіна (державна нагорода Росії) С. Ківалова, В. Колесніченка, Ю. Болдирьова, О. Царьова, Д. Шенцева. “За что?!” А за великий внесок у збереження та популяризацію російської мови й культури за кордоном, цебто в Україні...

Оце вам, хахли, русини, малороси, а може, й українці, визнання вашої безпомічності, бездержавності й усякого іншого без...

Президент сусідньої держави цим указом ще раз каже своєму колезі — ось як треба захищати мову, вчись, товаришу Янукович.

Не дає Європа вступити до Митного союзу, то буде вам знову союз мовний, бо тепер є лише декілька “медальованих”, а може бути ще більше...

“Доборолась Україна до самого краю”, — ще і ще раз каже майже 200-літній Тарас Шевченко, нагадуючи нам, в Україні сущим, — чия мова, того й влада в державі.

Очевидно, наступним “медальованим” буде Д. Табачник із його Всеукраїнським конкурсом із російської мови “Лукоморье”.

Бідний Пушкін, а ще бідніші ми, бо виростили за роки незалежності під тим дубом отруйні гриби та й самі ту мовно-політичну отруту вживаємо.

У законотворчому абсурді загубився проект Закону України “Про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні” (автор С. Головатий).

Але вірю, що не загубляться українські сили у Верховній Раді і Закон про мови від опозиції таки ухвалять, а черга за мовними нагородами від Путіна В.В. зникне.

Щиро сподіваючись на це
Зоя ДІДЕНКО,
м. Хмельницький, Україна

Літера «Ї» потрапила до книги рекордів України

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Прихильність і любов до української мови у Рівному виявили в оригінальний спосіб: встановили на майдані Незалежності літеру “Ї” заввишки 3 метри 60 сантиметрів.

Ця літера як найбільша за розмірами потрапила до книги рекордів України, представники якої побували у місті, аби зафіксувати рекорд.

Чому саме “Ї”? Тому, що вона виразно українська й унікальна, бо в жодній іншій мові такої немає. Загалом цій літері уже понад 500 років. А в сучасному значенні її вперше вжито 1874—1875 у “Записках Південно-Західного відділення” Російського географічного товариства у Києві.

Рівненці також отримали оригінальну медаль-наліпку “Люблю українську мову”, яку прикріплювали на одяг. І, звичайно ж, сфотографувалися з літерою-рекордсменкою. Подальшим місцем перебування літери “Ї” стане обласна бібліотека.

Главам та співробітникам дипломатичних місій країн ЄС, Канади, США та Японії в Україні

Шановні колеги!

Ми закликаємо Вас не відвідувати особисто й не рекомендувати громадянам Ваших країн під час перебування в Україні відвідувати ресторани мережі “Танукі”, що в Києві розташовані за адресами: вулиця Золотоустівська, 44/22, та проспект Возз’єднання, 5. Наш заклик зумовлений тим, що **московський менеджмент цієї російської компанії в Україні забороняє своїм українським працівникам послуговуватися українською мовою!** Прийшовши в Україну, щоб робити тут бізнес, вони вважають за можливе диктувати свої правила, несумісні — ми в цьому переконані — ні з чесним бізнесом, ні з моральністю. Відтак або їм доведеться обмежитися лише ресторанною діяльністю, не порушуючи прав наших громадян, або рано чи пізно забиратися геть з України.

Тому, не відвідуючи ресторан російської мережі “Танукі” в Україні, Ви вчините так, як і мають вчинити справжні дипломати, як вчинили б і ми самі в аналогічній ситуації.

Жоден із авторів цього звернення не має причетності до ресторанного бізнесу, а відтак наш заклик — це не прагнення розправитися з конкурентами. Так само було б зайве запевняти Вас, що ми, професійні дипломати, не могли б виступати проти розвитку торговельно-економічних чи культурних відносин України з будь-якою державою світу.

Зі щирою повагою та надією на розуміння,

Борис БАЗИЛЕВСЬКИЙ, Надзвичайний і Повноважний Посол України; **Олег БАЙ,** Надзвичайний і Повноважний Посланник 2 класу, Голова Державного комітету інформаційної політики (1999—2000); **Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ**, Надзвичайний і Повноважний Посланник 2 класу, Перший віце-президент Асоціації українських письменників; **Володимир ВАСИЛЕНКО**, Надзвичайний і Повноважний Посол України; **Данило ЛУБКІВСЬКИЙ**, Надзвичайний і Повноважний Посланник 1 класу; **Юрій МАЛЬКО,** Надзвичайний і Повноважний Посол України; **Володимир ОГРИЗКО**, Надзвичайний і Повноважний Посол України, Міністр закордонних справ України (2007—2009); **Ігор ОСТАШ**, Надзвичайний і Повноважний Посол України; **Богдан СОКОЛОВСЬКИЙ**, Надзвичайний і Повноважний Посол України; **Борис ТАРАСЮК,** Надзвичайний і Повноважний Посол України; Міністр закордонних справ України(1998—2000; 2005—2007); **Рауль ЧІЛАЧАВА**, Надзвичайний і Повноважний Посол України

Вшанували Уласа Самчука

20 лютого 2013 року в Літературному музеї Уласа Самчука в Рівному запалили “Свічу пам’яті”, приурочену 108-й річниці від дня народження найвидатнішого українського письменника XX століття Уласа Олексійовича Самчука.

Під час заходу відбулася презентація книг соратників Уласа Самчука — поета-воїна Олега Ольжича “Рінь” і церковного та державного діяча митрополита Іларіона (Івана Огієнка) “Твою тільки луку ці руки косили”.

Заступник міського голови Галина Кульчинська вручає диплом лауреата літературної премії імені Уласа Самчука письменнику Євгену Шморгуну

Ці книги із серії “Бібліотечка Літературного музею Уласа Самчука в Рівному” (упорядник Інна Нагорна) побачили світ у видавництві “Азалія” Рівненської організації Національної спілки письменників України завдяки матеріальній допомозі патріота-українця із Києва Веніаміна Олексійовича Довбні.

У музеї вперше оголосили ім’я лауреата міської літературної премії імені Уласа Самчука, заснованої розпорядженням міського голови. Ним став рівненський письменник Євген Шморгун за книги “Твердь” та “...І пітьма не здолала його”.

● РЕПЛІКА

Місто над Сіверським Дінцем

Олександр ПОНОМАРІВ,
доктор філологічних наук, професор

Суперечливі почуття викликала в мене стаття студентки Карини Мешко з міста Сіверськодонецька, що на Луганщині, “Мова — питання часу” (“Слово Просвіти”, ч. 7 за 2013 р.). По-перше, приємно читати, що “молодь не згодна з цим (Ківалова й Колесніченка. — *О. П.*) законом”, що багато молодих мешканців міста навчається в Києві, Харкові, Львові і “там ніколи не цурається української мови, а навпаки, відвідуючи рідне місто, спілкується вже нею. Тому не варто зводити наклепи на Східну Україну за невикористання української мови, це питання часу і можливо, саме він вирішить подальшу долю Сєвєродонецька”.

Але є “по-друге”, набагато гірше. Дівчина пише, що логічно було б називати місто *Сіверськодонецьком*, адже воно розташоване над річкою *Сіверський Донець*, “але така назва не була закріплена на офіційному рівні”, тому “дійшли згоди щодо назви *Сєвєродонецьк*”. Дуже погано, що дійшли до такої “згоди”. Мешканцям цього міста, особливо патріотично налаштованій молоді, варто було б наслідувати приклад одеситів. За радянських часів центральну вулицю Одеси неодноразово намагалися перейменувати, але одесити вперто називали її Дерибасівською і в такий спосіб зберегли історичну назву.

Суржикова назва *Сєвєродонецьк* є неоковирним витвором безграмотних чиновників, які досі не можуть від нього відмовитися. Ще в середині минулого століття відомий український мовознавець, дослідник ономастики Олексій Стрижак, науковий співробітник Інституту мовознавства НАН України, надрукував у часописі “Мовознавство” ґрунтовну розвідку про назву цього міста. Назви річки *Сіверський Донець*, як і міста *Новгород-Сіверський* на Чернігівщині, пов’язані з найменуванням *Сіверського*, або *Новгород-Сіверського* князівства, що виникло наприкінці XI століття внаслідок роздрібнення Чернігівського князівства. Сіверське князівство вело постійну боротьбу з кочівниками. Один із найяскравіших епізодів тієї боротьби описано в пам’ятці давньої української літератури XII століття “Слово о полку Ігоревім”. Отже, назва міста на Луганщині має славну історію. Його закономірне найменування — *Сіверськодонецьк*.

Такий варіянт зафіксовано в першому виданні “Української Енциклопедії” (т. 13, с. 153), а також в останніх виданнях академічного “Українського орфографічного словника” (К., 2009, с. 807). Тож і “Слово Просвіти” (подібно до “Літературної України”, “України молодої” та инших видань патріотичного спрямування) має писати *Сіверськодонецьк,* а не *Сєвєродонецьк*. Мешканці Донецька українською мовою звуться *донеччани*, російською — невідомо чому *дончане*. Відповідно мешканці Сіверськодонецька *сіверськодоneччани,* а не *сєвєродончани*. Отже, й волейбольна жіноча команда мусить бути не “Сєвєродончанка”, а “Сіверськодоneччанка”.

Іванна ЩЕРБИНА,
завідувачка бібліотеки ім. М. Реріха

Мова почуттів

“Мова зникає не тому, що її не вивчають чужинці, а тому, що нею не розмовляють ті, хто її знає”.

У бібліотеці ім. М. Реріха (вул. Єреванська, 12) відбулося свято лірики, поезії, романсу “Рідна мова — мова почуттів”. На свято до нас гостинно завітали заслужені артисти України Лариса Недін та Ігор Якубовський. Ларису Недін широка аудиторія знає як надзвичайно обдаровану людину: актриса, артистка, неперевершена радіоведуча, та одна грань її таланту часто залишається в тіні — пані Лариса пише поезію, і саме як поетесу ми й мали нагоду чути цю чарівну жінку. Читала небагато, але так влучно, так щемливо, слова лилися, поезія різножанрова, наповнена щирістю і світлом, — це дуже яскравий приклад того, що можна створити, коли пишеш рідною мовою — мовою почуттів. А пан Ігор, котрого із великою вдячністю та повагою можемо назвати другом нашої бібліотеки, виконуючи в супроводі гітари справжні перлини співаної поезії, підняв рідну мову до таких вершин, що в залі не залишилося жодного байдужого серця. І це знову довело, рідна мова — це мова почуттів.

А завершити хочу тим, із чого вечір почався — кілька хвилин, в які вмістила свій виступ громадська діячка Валентина Іванівна Литвинова, були ніби мандрівкою в часі, починаючи з періоду зародження нашої мови, зупиняючись на найболючіших місцях, коли вона заборонялась, і закінчуючи сьогоденням, коли в кожного із нас є право і можливість думати і розмовляти тією мовою, яка кожному з нас рідна — мовою серця, мовою почуттів. Спілкуймося нею, це й буде найбільшим виявом нашої любові до рідної мови.

Михайлина БОДНАР,
завідувачка культурно-масової роботи

Молоде поповнення

Близько півсотні юнаків і дівчат у НД “Просвіта” Івано-Франківська давали клятву молодого просвітянина і отримували посвідчення про причетність до цієї славної і найдавнішої громадської організації в Україні.

У художній частині взяли участь учні обласного ліцею-інтернату для обдарованих дітей зі своєю літературно-музичною композицією “О мово рідна! Золота колиско!”, вокальне тріо “Ладо” Інституту мистецтв ПНУ під керівництвом Людмили Обух, семінаристи Івано-Франківської теологічної академії та ансамбль народного танцю “Дзвіночок” (кер. Мирослава Цюцьмаць) Чукалівського Будинку культури.

Зі святом привітали та розповіли про нелегку долю української мови в наш час голова обласної “Молодої Просвіти” Євгенія Бардяк, голова об’єднання громадських організацій Коломийщини, просвітянка Ольга Баранецька, член правління обласної “Просвіти” Богдан Борович. Благословив дійство отець І. Жук.

У залі діяла тематична виставка, підготовлена обласною “Просвітою” та інформаційно-бібліографічним відділом обласної юнацької бібліотеки.

Антропоніми луганчан

У Луганському Українсько-канадському центрі “Відродження” зібралися просвітяни — студенти факультету української філології та соціальних комунікацій Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Луганського державного коледжу економіки та торгівлі, вчителі, учні шкіл, наукова громадськість з нагоди репрезентації “Словника прізвищ жителів Луганщини” (у 2-х т., Луганськ, 2011), укладеного професором Глуховцевою Катериною Дмитрівною, доцентом Лєсновою Валентиною Володимирівною, асистентом Глуховцевою Іриною Ярославівною. Цікава й змістовна розмова про зібрані у словнику прізвища, яку повела професор Глуховцева К. Д., не залишила нікого байдужими. Перевірений матеріал, зафіксований у 50 населених пунктах Луганщини, вражає багатством.

У Словнику вражає кількість прізвищ, утворених від чоловічих імен. Зокрема утворень, що мають корінь *Іван* чи корінь варіантів цього імені, виявлено понад 67, з іменем *Андрій* пов’язано 74 прізвища, *Василь — 47, Денис — 20, Дмитро — 15, Кирило — 35, Клим — 23, Кіндрат — 25, Кузьма — 16, Борис — 16, Михайло — 40, Панас (Опанас) — 10, Степан — 34, Петро — 62, Григорій (Грицько, Стецько) — 48, Гринь — 18, Федір — 42, Пилип — 7, Матвій — 13, Мартин — 17, Микита (Нікіта) — 11, Микола — 9, Мойсей — 10.* Поширені й прізвища, утворені від жіночих імен. Так, з іменем *Маруся* пов’язано 7 прізвищ, *Мотря — 2, Марфа — 3.*

Прізвища можуть указувати на індивідуальні ознаки носія. Так, в антропоніміконі луганців виявлено понад 14 прізвищ з коренем прикметника *куций, 22 — старий, 4 — великий, 45 — малий, 4 — молодий, 8 — милий, 5 — бистрий.* Велику групу складають прізвища, в основу яких покладені назви свійських тварин; загалом у складі прізвищ виявлено корінь слова *козел 13* разів, *коза — 40, баран — 26, кінь — 5* (проте зафіксовано чимало прізвищ, що є складними словами; у цих антропонімах слово *кінь* уживане близько 20 разів: *Великокінь, Лисокінь, Білокінь, Біloконєв, Білоконний, Білоконов* та ін.), *кобила — 14, корова — 6, вівця — 9, кабан — 9, бик — 21, жеребець — 5, биря — 8.* Є похідні від слів *кіт (27* прізвищ*), курка (9), комар (15).*

Окрему групу складають власні назви, які за походженням пов’язані з колоративними: корінь слова *білий* знаходимо в основах 123 прізвищ, *синій — 43, зелений — 23, жовтий — 9, червоний — 4, чорний — 87.*

Серед прізвищ, утворених від назв осіб і конкретних предметів, перше місце посідають похідні від слова *баба*, їх в антропоніміконі луганців нараховуємо 79. Студенти довели, що таку активність кореня *баб-* можна пояснити багатством значень, яких може набувати лексема *баба*, розлогістю словотворчого гнізда та наявністю великої кількості діалектних слів з коренем *баб-*.

Численними є й складені прізвища, які справедливо називають козацькими, вони розповідають нам про події кількасотрічної давнини: *Нездіймишапка, Напівпанів, Неїжкаша, Недайвода, Махиборода, Неїжмак, Зеленахата, Лихобабенко, Завийворота, Забийворота, Калибаба, Вернигора, Вертиполох, Добридень, Добриднєв, Доброгорський, Давигора, Дериведмідь, Деригуз, Добривечір, Добромиров, Майборода, Підіпригора, Перечепидорога* та ін.

Чимало прізвищ указують на національність чи етнічну групу першоносія: *Волин, Волинський, Білорус, Гуцул, Бойко, Волох, Галець, Морвин.* У багатьох власних назвах помічаємо основи топонімів чи гідронімів, уживаних на Луганщині: *Заміуський* (р. Міус), *Біловодченко, Біловодський* (смт Біловодськ), *Нещерет, Нещеретний* (с. Нещеретове Білокуракинського р-ну), *Донець, Дон* (річки Сіверський Донець і Дон), *Бахмутський* (с. Бахмутівка Слов’яносербського р-ну), *Луганський, Луганцев* (м. Луганськ) *Кризький* (с. Кризьке Марківського р-ну), *Великіцький, Великоцький* (с. Великоцьке Міловського р-ну), *Деркульський* (р. Деркул).

У прізвищах відображено побут українців. Зокрема серед антропонімів мешканців Луганщини багато споріднених зі словами *бадя* (19), *короб* (16), *калач* (9), *калита* (6), *камінь* (18), *коровай* (3), *капуста* (6), *карась* (3), *кістка* (4), *коцюба* (2), *масло* (31), *голова* — 44. Окремі прізвища пов’язані з діалектними назвами: *Боцюн, Боцян, Бурдук, Війт, Гиря, Гуня.*

Безкінечна низка прізвищ пов’язана з українськими назвами різних професій, занять, ремесел тощо. На терені Луганщини такі наймення вживалися здавна. Однак спочатку вони були звичайними особовими назвами. Прізвищами вони стали пізніше. Ось кілька таких: *Бондар (Бондарев, Бондаренко), Верховод, Гетьман (Гетьманський, Гетьманцев), Гончаренко (Гончаров, Гончарук, Гончар), Есаулов, Коваль (Ковальов, Ковальчук).*

При написанні власне українських прізвищ укладачі словника намагалися врахувати традицію їхньої вимови у говірці та написання в офіційних документах. Тому багато прізвищ мають риси східнослобожанських говірок, що є в регіоні. Зокрема випадки нетипової рефлексії давнього [ë] як [е] *(Беленко, Беседа)*, гіперичне “окання” *(Гоцол)*, м’яка вимова [р] у кінці складу *(Гарькавий, Івоздирько).* Низку прізвищ прикметникового типу подано з паралельними закінчення *-ий* та *-ій*, *-а* та *-я (Нарижний — Наріжній, Нарижна — Наріжня).* В окремих прізвищах може варіюватися й корінь: *Нарижний — Наріжній — Нарожний.* Такі варіанти сьогодні важко підігнати під один зразок. Та й чи є в цьому потреба? Тому у Словнику засвідчено прізвища: *Беленик, Беленикин, Беленко, Беленченко, Белза, Белимготов, Белименко, Белинець, Беличенко, Белій, Беліменко, Белковець,* а також *Білей, Біженець, Біленко, Біленький, Білець, Білецький, Біливіття, Біла, Білик, Білименко, Білитюк, Білих, Білицький, Біличенко, Біличук.*

При транслітерації прізвищ слов’янського чи неслов’янського походження автори переважно орієнтуються на чинні нині правила написання прізвищ іншомовного походження, хоча й тут іноді традиція написання в ділових документах стала підставою для фіксування власної назви у нетиповій формі.

Чимало прізвищ, утворених за зразком українських, мають основи слів російської мови. Це, зокрема, прізвища, утворені від імен*: Ніколаєнко, Нікітенко*, що мають варіанти *Ніколаєнко, Микитенко*, а також *Миколаєнко і Микитенко*. Правопис таких власних назв, як *Ніколаєнко, Нікітенко*, важко регламентувати. Тому в цьому випадку перевагу було надано узвичаєним у літературній мові варіантам.

Підсумовуючи цікаві повідомлення студентів, Катерина Дмитрівна Глуховцева наголосила на тому, щоб кожна молода людина — українка, українець — берегли своє особове ім’я й родове прізвище в повній національній формі та ніколи не змінювали їх на чужі.

Прес-центр Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

“Саме Харківський майдан відродив у багатьох мешканців Слобожанщини віру в майбутнє відродження організованого українського руху”.

Євген БУКЕТ,
член Головної ради ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, Київ—Харків—Київ

«Війна» за Харківську «Просвіту»

Пристрасті довкола Харківського обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка вирують давно, ще із 21 липня 2008 року, коли молодь у камуфляжах увірвалася до приміщення Харківської “Просвіти” на Римарській, 18, і на півтори години заблокувала просвітян, які саме проводили збори. Того ж дня постановили: визнати неправомірним перебування харківської організації “Патріот України” у приміщенні, яке орендує “Просвіта”. Ті збори проводив заступник голови правління ХОО ВУТ “Просвіта” Володимир Коваленко, котрий вирішив замінити голову обласного об’єднання Анатолія Кіндратенка, який начебто “виплекав” радикальну організацію “Патріот України”. В. Коваленка підтримав обласний осередок Всеукраїнської молодіжної громадської організації “Молода Просвіта”, який був від 1996 року молодіжним крилом “Просвіти” та від часу появи на Римарській, 18 “радикалів” відмовлявся з ними співпрацювати, а чинний голова — доктор фізико-математичних наук, професор Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна — навпаки вбачав у “Патріоті України” перспективу. Ця новина і взаємні звинувачення у “рейдерському захопленні” приміщення облетіли тоді чимало друкованих і електронних ЗМІ та започаткували хвилю полеміки про буцімто серйозні проблеми всередині товариства “Просвіта”, що з особливою насолодою тиражували проросійські сили.

Ревізійна інспекція, прибувши до Харкова, в присутності членів правління облоб’єднання досить оперативно з’ясувала ситуацію. Через погіршення здоров’я голова Харківського облоб’єднання Анатолій Кіндратенко на час лікування і відпочинку звернувся до правління призначити тимчасово виконувачем обов’язків голови свого заступника — Володимира Коваленка. Але після вищеописаних подій голові довелося негайно повертатися з відпустки і відкликати свою попередню заяву. Ревізійна інспекція вказала на грубі порушення статутних положень, яких припустилися члени правління Харківського облоб’єднання. У результаті відбулася заміна керівних кадрів у ХОО ВУТ “Просвіта” та розрив стосунків із “Молодою Просвітою”. Остання, втім, не припиняла спроб довести свою правоту і надалі співпрацювала з більшістю просвітян.

Але... диму без вогню не буває. Що ж за організацію підтримав тоді голова Харківської “Просвіти” і чому проти неї виступили просвітяни, що з перших днів були в товаристві? Спробуємо розібратися. Наприкінці 1999 року керівництво Соціал-національної партії України (з лютого 2004 року вона називається Всеукраїнське об’єднання “Свобода”) вирішило сформувати молодіжне крило партії під назвою “Товариство сприяння Збройним Силам та Військово-Морському флоту “Патріот України”. 12 грудня 1999 р. у Львові відбувся І з’їзд “Патріотів”. Увечері того ж дня вулицями Львова смолоскипною ходою пройшли понад тисячу уніформованих членів новоутвореної громадської організації. Впродовж кількох найближчих років “Патріот України” об’єднав у своїх лавах “найгарячішу” українську молодь.

14 лютого 2004 р. на IX з’їзді СНПУ змінює лідера, назву, символіку та розпускає “Патріота України”, діяльність якого так і не легалізували. Харківський осередок, який відмовився саморозпускатися, 17 січня 2006 р. було офіційно зареєстровано в Харківському обласному управлінні юстиції як громадську організацію з юридичною адресою на Римарській, 18. Головним ідеологічним референтом цієї організації був колишній голова Харківського осередку ВО “Свобода” Олег Однороженко. Саме він після візиту ревізійної інспекції до Харкова 2008 року став ще й заступником голови ХОО ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

13 червня 2009 року на черговій звітно-виборній конференції ХОО ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка повноваження Анатолія Кіндратенка та його заступника Олега Однороженка було підтверджено та продовжено.

Анатолій Кіндратенко через хвороби не міг повноцінно керувати організацією і обов’язки голови виконував на свій розсуд Олег Однороженко. Через неоднозначну діяльність “Патріота України” з “Просвіти” на Харківщині в цей час пішло чимало докторів і кандидатів наук, письменників і вчителів, медиків та інженерів, студентів і звичайних небайдужих до української ідеї людей.

До проблем харківських просвітян саме в цей час додалося багатократне збільшення орендної плати за приміщення і гучний скандал: 23 серпня 2011 року на подвір’ї “Просвіти” пролунали постріли. На офіс Харківського осередку організації “Патріот України” вчинив збройний напад відомий в Інтернеті українофоб Сергій Колесник. Після цього діяльність Харківського обласного об’єднання “Просвіти” було практично паралізовано. Під час неодноразових обшуків “правоохоронці” вилучали насамперед оргтехніку, документи та гроші. Майже всі місцеві теле- й радіоканали інформували громадськість про ці події, коментуючи їх на свій розсуд.

Апогеєм баталій став збройний напад на офіс обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” напередодні Нового року, 29 грудня 2011 року. Група (приблизно 15 осіб), озброєна спецзасобами, пістолетами, димовими шашками, зламавши ґрати на вікні, увірвалася до кімнати, де зберігалася документація. Поки частина нападників, застосовуючи вогнепальну зброю, палиці, обмотані колючим дротом і кувалду, прорівалися у приміщення, їхні спільники палили на подвір’ї документацію організації, книжки про Голодомор, історію УПА, “Кобзарі”...

Минулий 2012 рік для керівництва Харківського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка видався надзвичайно складним.

На початку року в приміщенні на Римарській, 18, вимкнули воду й електроенергію, а наприкінці січня широкого розголосу набула інформація про затримання співробітниками правоохоронних органів відповідального секретаря ХОО ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка аспірантки Оксани Животкової. Вона, будучи активісткою “Патріота України”, з 2008 року очолювала Харківську міську організацію “Просвіти”, згодом її обрали відповідальним секретарем обласної організації, отримала на зберігання печатку і документи. Нагадаю, що від серпня 2011 року по всій Україні за звинуваченнями у тероризмі заарештовували активістів “Патріота України” (справа “Васильківських терористів”, “Оборонців Римарської” — після серпневої стрілянини в Харкові тощо), черговою ланкою в цьому ланцюжку стало затримання Животкової, а 5 липня 2012 року затримали ще й Олега Однороженка, якого лише 1 листопада відпустили на поруки. На допити в цих справах викликали й хворого Анатолія Кіндратенка...

Ігор Кравців

У той час коли “Просвітою” намагався керувати “Патріот України”, чимало колишніх активістів товариства об’єдналися навколо осередку “Молодої Просвіти”, який навіть за відсутності приміщення проводив просвітницьку діяльність — концерти, лекції, презентації книжок, вшанування пам’яті видатних українців, організовував збір книжок для сільських бібліотек області тощо. “Молода Просвіта” стала одним із організаторів “Мовного Майдану” проти закону Ківалова-Колесніченка в Харкові, який від 3 липня до 26 жовтня героїчно тримав оборону української мови. Координатором цієї акції був громадський активіст, лікар за освітою, Дмитро Пилипець, який згодом чи не найактивніше відстоював Харківську “Просвіту” в соціальних мережах. Саме Харківський майдан відродив у багатьох мешканців Слобожанщини віру в майбутнє відродження організованого українського руху.

Влітку 2012 року відповідальний секретар ХОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Оксана Животкова вирішила наново створювати організацію і попросила підтримки ХОО ВО “Свобода”, звернувшись до голови Ігоря Швайки. Ця подія призвела до чергової хвилі організаційної кризи в Харківській “Просвіті”.

Під час передвиборної кампанії свободівці “окупували” приміщення в центрі Харкова на вул. Римарській, 18-А, почали масово приймати до “Просвіти” своїх партійців.

22 вересня 2012 р. з грубим порушенням Статуту ВУТ “Просвіта” (ст. 5; 7; 5.14) провели “звітно-виборну конференцію”, організовану членами ВО “Свобода”, головою тоді обрали Миколу Зубкова. З цього приводу до Секретаріату Товариства надійшли численні скарги від дійсних членів “Просвіти” про те, що конференція не може бути визнана легітимною, оскільки проведена всупереч Статуту.

3—5 жовтня до Харкова направили комісію, до складу якої увійшли члени КРІ та працівник Секретаріату Товариства, які детально вивчили ситуацію в Харківському облоб’єднанні та про результати доповіли на спільному засіданні Центрального правління та Контрольно-ревізійної інспекції 10 жовтня 2012 р., де цю конференцію визнано антистатутною. Керівникам облоб’єднання, обраним на конференції 2009 року (А. Кіндратенку, І. Кравціву, В. Овод), доручили підготувати та провести конференцію відповідно до Статуту ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. А колишнього відповідального секретаря об’єднання О. Животкову за антистатутну діяльність виключили з лав “Просвіти” та зобов’язали її передати печатку облоб’єднання та інші статутні документи діючому голові — Анатолію Кіндратенку. Однак рішення Центрального правління проігнорували. Користуючись ситуацією, Харківська обласна організація ВО “Свобода” знову інспірувала 14 листопада 2012 р. проведення чергової так званої “конференції”, не повідомивши попередньо, згідно зі Статутом, Секретаріат Товариства. Головою свободівці “обрали” Ігоря Швайку.

Комісія Центрального правління та Контрольно-ревізійної інспекції, вивчивши чергову теку документів і вислухавши обидві сторони, проглянувши відеозапис в інтернеті, дійшла висновку, що це чергова фальсифікація.

7 грудня 2012 р., не дочекавшись Головної ради ВУТ “Просвіта”, члени ВО “Свобода”, вкотре нехтуючи Статутом, проводять без участі просвітян чергову так звану “конференцію” облоб’єднання. Члени ВО “Свобода” “головою” цього разу вже ніби обирають Олександра Ґаву, хоча на офіційному сайті партії головою Харківської “Просвіти” до середини лютого все ще підписується Микола Зубков.

На сесію Головної ради 8 грудня 2012 р. запросили представників чинного керівництва і представників ВО “Свобода”. О. Ґава у своєму виступі заявив, що “Свобода” доручила йому очолити Харківське обласне об’єднання “Просвіта”. Представник чинного керівництва облоб’єднання І. Кравців заявив, що це чергова фальсифікація.

Сесія Головної ради дала негативну оцінку подіям у Харківському обласному об’єднанні, підтримавши ухвалу Центрального правління “Просвіти” від 10 жовтня 2012 р. Керівництву Харківського облоб’єднання доручили продовжити роботу та провести звітно-виборну конференцію згідно з вимогами Статуту Товариства.

10 грудня 2012 року уповноважені Центральним правлінням члени оргкомітету з підготовки конференції розповсюдили звернення до всіх небайдужих, де розповіли про ситуацію, що склалася в обласному об’єднанні, і почали перереєстрацію членства.

Звітно-виборна конференція відбулася 22 лютого 2013 року. Для участі в ній і спостереженням за дотриманням норм Статуту Центральне правління Товариства делегувало до Харкова Світлану Фещенко та мене, Євгена Букета. О 10 годині ранку розпочалася реєстрація, хоча Олександр Гава, який називав себе головою Харківського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, охрестив збори “таємними”, організованими владою і ще до початку реєстрації вимагав від нас скасувати їхнє проведення. Погрожував за допомогою своїх людей зірвати їх, виламати двері...

Працювали за велінням душі

Анатолій КІНДРАТЕНКО

Просвітницький рух у Харкові зародився на початку ХХ ст., але називався він не “Просвітою”, як в інших областях України, а “Товариством грамотности”. На початку 1920-х років Товариство розгромили, активістів перестріляли чи відправили у концтабори. За окупації Харкова німцями в 1941—1943 рр. діяльність “Просвіти” на короткий час було відновлено. Про роботу організації під час німецької окупації писав Ю. Шевельов у своїх спогадах. Усе це — історичні факти, які потребують окремого вивчення. Моя розповідь про діяльність відновленої “Просвіти” у Харкові від 1988 р., до якої я мав безпосередній стосунок.

Під час горбачовської перебудови в лютому 1988 р. у Харкові при Спілці письменників (головою Спілки тоді був Радій Полонський) створили культурологічне товариство “Спадщина”. Перший його голова — письменник Леонід Тома, активісти — Валерій Дяченко, Валентина Овод, Ігор Кравців, Марія Луговенко, Ніна Немировська. “Спадщина” провела в університеті конференцію про стан української мови. Організаційну роботу виконали професори Олександр Юрченко та Володимир Калашник. Звернення-ухвалу конференції підготували ми з Анатолієм Здоровим. Символічно, що конференція, на яку прийшло понад 600 осіб, відбулася 8 грудня 1988 р. — у 120-ту річницю від створення “Просвіти”, хоч ми нічого не знали не лише про цю дату, а й узагалі про “Просвіту”. На початку січня 1989 р. я був присутній на першому засіданні ініціативної групи зі створення Товариства української мови (ТУМ). 27 січня 1989 р. відбулися Харківські обласні установчі збори ТУМ. Головою обрали професора Олександра Юрченка, заступником — письменника Юрія Стадниченка.

Після створення ТУМ активісти почали організовувати осередки, а наприкінці 1989 року — висунули кандидатів у депутати до рад усіх рівнів. Проти наших кандидатів працювали всі ЗМІ, адміністрація, парткоми. Але десятки представників пройшли в районні, міські та обласну ради, за нашого сприяння до Верховної Ради потрапили Алтунян і Щербина.

У середині 1990 р. я запропонував надавати 15-відсоткову надбавку до зарплатні тим учителям, які викладатимуть свої предмети українською мовою. За допомогою Анатолія Здорового, який на той час був головою комісії обласної ради, О. С. Масельський двічі проводив таку постанову через облраду. За ініціативою Олександра Степановича надавалася надбавка не 15, а 20 %, і не лише вчителям, а й директорам шкіл і ПТУ, завідувачам дитячими дошкільними установами, вчителям і вихователям, де навчання і виховання здійснювалось українською мовою у російськомовних освітніх установах. 4 січня 1991 р. за нашою ініціативою Масельський звернувся з листом до тодішнього Голови Ради Міністрів В. Фокіна, у якому просив підтримати ініціативу Харківської обласної ради, народних депутатів і Харківського обласного виконкому, сприяти поширенню нашої ініціативи на інші зрусифіковані області Східної та Південної України і ухвалити відповідне рішення на державному рівні.

Наших звернень у Києві не почули. Але й за ті два роки відбулися значні зрушення в деколонізації освіти на Харківщині.

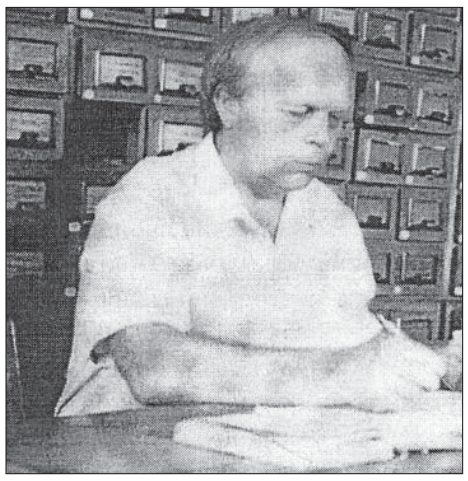

Перший голова Харківського облоб’єднання ТУМ “Просвіта” (лютий 1989—листопад 1990) проф. Олександр Юрченко

На другій обласній конференції ТУМ у листопаді 1990 р. мене обрали головою. У грудні 1990 р. Львівський видавничий центр “Фенікс” надрукував на харківській фабриці 140 тис. книжок “Історія України для дітей” А. Лотоцького і запропонував нам викупити 18 тис. примірників. Грошей ми не мали, у Центрального правління “Просвіти” я взяв позику 50 тис. крб і розрахувався за книжки. Після цього “Фенікс” подарував нам ще 15 тис. примірників. Ті книжки ми продавали (частково дарували) не лише харків’янам, а й просвітянам Луганської, Полтавської, Сумської, Кримської, Херсонської, Донецької, Запорізької областей.

Виконуючи статутні завдання, ХОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка зосереджувало свою роботу на запровадженні освіти державною мовою; активному втручанні у суспільно-політичне життя Харківської області та України загалом з метою пробудження національної свідомості українців: координації дій з іншими національно-демократичними та громадськими організаціями і партіями, допомозі у створенні громадських організацій державницького спрямування, відзначенні ювілеїв видатних подій і діячів національно-визвольної боротьби, історії та культури України, видавничій справі.

На початку 1990-х років багато шкіл у Харкові та області було переведено на українську мову навчання, що свідчило про силу тут ТУМ і Руху.

У січні 1992 р. ТУМ організувало поїздку кількох сотень дітей Харківської області з учителями на Різдво у Львівську область. Для цієї мети залізниця сформувала окремий потяг, і діти мали змогу побувати у селах на яскравому різдвяному дійстві.

Влітку 1994 р. ми придбали старенький ротатор. Лише від грудня 1994 до лютого 1995 року на ньому було надруковано близько 100 тис. летючок. Ось назви деяких з них: “Хижий оскал імперіалізму (наказ Берії-Жукова)”, “Бандерівці. Хто вони?”, “Депутат — слуга народу?”, “Чому ми бідні у багатій країні?”, “Труженик Крыма! Остановись, прочти, подумай!” Значну частину з них відправляли на Донбас та південь України.

Приміщення по вул. Сумській, 44, яке отримали через кілька місяців після провалу ГКЧП, стало осередком не лише “Просвіти”, а й численних партій і громадських організацій, створенню яких ми сприяли.

Успішна громадська робота можлива лише за наявності затятих і відданих своїй справі активістів, які працюють не з обов’язку, а за велінням душі. ТУМ — “Просвіту” у Харкові створювала головним чином українська інтелігенція.

Вислів “кадри вирішують все” — не порожній звук. У сільських районах активістам “Просвіти” було особливо важко працювати через тиск адміністрації. Директору однієї з Валківських шкіл, який хотів створити осередок “Просвіти”, сказали: “Або “Просвіта”, або директорство”. На початку 1990-х років у багатьох районах Харківщини було створено осередки ТУМ, але більшість із них швидко згасла, і лише в Краснокутському і Зміївському досягла значних успіхів завдяки керівникам Віктору Кібкалу та Володимиру Чмирю. Перший 25 років був директором Краснокутської дослідної станції садівництва. Багаторазово бував у всіх школах району, згуртовував сільську інтелігенцію, сприяв друкуванню і поширенню просвітницької літератури. У 1990-х роках головою Зміївського районного об’єднання “Просвіти” був учитель Володимир Чмир. Він видавав районну просвітянську газету “Змієве городище”. Чотири роки газета виходила щомісяця. Родинні обставини змусили Чмиря повернутися в рідне місто Шишаки. За його сприяння учні почали видавати шкільну газету “Ліцеїст”.

У приміщенні “Просвіти” діяли гуртки бандуристів (очолював Віктор Лобас), писанкарства, української та англійської мови. 1994 року створили книгозбірню. Спочатку нею завідувала Раїса Твердохлібова, потім Таміла Тюріна. Книгозбірня налічувала кілька тисяч книжок і з десяток підшивок різних газет.

Завідувачі не лише видавали літературу, а й розсилали газету “Журавлик” та книжкову продукцію, яку друкувало наше об’єднання. Окрім того, роздавали підбірки книжок районним книгозбірням. 1997 року Лідія та Анатолій Зорики створили хор “Харків’яни”, який представляв наше об’єднання на конкурсах, фестивалях, отримував призові місця.

Ми плідно співпрацювали з “Українською асоціацією захисту історичного середовища” (керівник Петро Черемський). 1991 року молоді рухівці відновили видання газети “Нова Україна”, що виходила у Харкові 1941—1943 рр. “Просвіта” надала кошти на її реєстрацію. Ідейним натхненником видання був Петро Черемський. Газета мала широкий розголос, писала правду, але на неї подали скаргу до прокуратури. І хоча складу злочину не виявили і порушувати карну справу відмовились, видання газети довелося припинити.

Ми надавали кошти на спорудження пам’ятника репресованим кобзарям у саду ім. Т. Шевченка, встановленого 14 жовтня 1997 р. до 120-річчя з дня народження Гната Хоткевича; на підтримку видань дитячих книжок “Щедрик” (1994 р.) та “Дзига” (1999 р.); на виготовлення і установлення пам’ятної дошки на честь Міхновського по вул. Університетській.

На початку 1990-х років, коли “Просвіта” ще не зміцніла, редактор Харківської міської газети “Панорама” Микола Сорокопуд надавав сторінки для друку просвітянських матеріалів.

1993-го та 2003 рр. було проведено конференції з питань голодоморів та на відзначення 130- та 140-річчя “Просвіти”. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з питань голодоморів, що відбулася у Харкові 1993 р., надрукували в Києві, але туди не увійшли Ухвали, які називали справжніх організаторів масового винищення українців. Матеріали конференції 2003 року видала Харківська “Просвіта”. Редагувала її відповідальний секретар Юлія Капустіна. Особливо цікавим був виступ дослідника голодомору 1932—1933 рр. Миколи Солоненка “Від фактів до узагальнень...” Тут же “без купюр” були надруковані Ухвали обох конференцій. Певні успіхи Харківська “Просвіта” мала у видавничій справі.

Учасниками зборів стали члени ХОО ВУТ “Просвіта”, які пройшли перереєстрацію (особисто прибула 71 особа із 109, які звернулися до оргкомітету). Також вимогу взяти участь у зборах висловили 27 “просвітян” — членів ВО “Свобода” (у списку “членів” ХОО “Просвіта”, наданому О. Ґавою, числилося 87 осіб), їм це право надали. Були обрані робочі органи конференції, затверджено порядок денний і регламент. Далі процитую запис із блогу одного з учасників конференції: “І тут під час виступу-звіту головуючого пана Кіндратенка почався “балаган”: Ґава викрикував з місця, перебивав звітуючого і вимагав визнати це зібрання нелегітимним, посилаючись на якісь незапрошені районні організації. З цього питання відбулося голосування і пропозицію (якщо можна так назвати істеричні крики пана Ґави) відхилили, до того ж був приведений витяг зі Статуту “Просвіти”, який підтверджував повну легітимність заходу.

Отже, продовжували звітувати представники керівного органу “Просвіти”: Кіндратенко, Овод, Кравців. Усе це відбувалося під гармидер із гальорки, де розташувалися “представники” “Свободи”, які не мали мандатів, але були запрошені до зали.

Потім дали Ґаві можливість висловити свою думку. Але коли цей ясновельможний пан почав показувати якісь незрозумілі папірці й доводити, що Анатолій Кіндратенко вже давно склав із себе повноваження, просвітяни оглушили його виступ вигуками “самозванець”, після чого Ґава покинув засідання і за ним пішла частина його партійців”.

Усе в стилі “Свободи” — або ми, або ніхто. Невже так тяжко зрозуміти, що “Просвіта” — це широке поле, на якому плекається українська мова, культура, традиція, виховуються справжні патріоти й активісти багатьох партій, зокрема й “Свободи”.

Далі засідання відбувалося в нормальному режимі, цьому навіть не завадили деякі прибічники Ґави, які намагалися перебивати виступаючих.

Відбулося голосування за кандидатів на посаду голови Харківської “Просвіти”, за результатом якого переміг колишній політв’язень і голова ревізійної комісії Ігор Кравців, випередивши молодшого від нього організатора “Мовного Майдану” Дмитра Пилипця (який обійняв посаду першого заступника голови) на чотири голоси. Потім затвердили склади ради обласного об’єднання та правління, а також КРК.

Анатолій Кіндратенко, якого обрали до складу правління й ради, публічно визнав, що від початку співпраця з “Патріотом України” була помилкою, і був дуже задоволений тим, що нарешті завершилася ця колотнеча, а ті просвітяни, які через неї відійшли від “Просвіти”, поновили роботу багатьох осередків, продовжують перереєстрацію членства. Вони впевнені, що тепер до них знову потягнуться люди і “Просвіта” в Харкові відновить активну діяльність на засадах демократичності та позапартійності. Наше товариство, на думку учасників зборів, не може бути підрозділом якоїсь окремої політичної партії, але має гуртувати навколо себе всіх українців, які прагнуть побудувати омріяну цивілізовану Україну з достойними умовами життя.

Харківські просвітяни, зліва направо: А. Глущенко, Л. Зорик, Л. Шип, Н. Карницька, А. Кіндратенко

Усім смертям наперекір!

Микола ВІРЧЕНКО,
ветеран Другої світової війни,
м. Яготин Київської області

У газеті “Слово Просвіти” (ч. 50 за 2012 р.) було опубліковано статтю “Пишаюся тим, що просвітянин”, у якій 47-річний голова Запорізької “Просвіти” Олег Ткаченко розповів, як він пішки, за 29 днів пройшов 600 км від Запоріжжя до Києва. На цю акцію його спонукав сучасний хаос, безладдя і свідоме нищення нашої рідної України. Ця стаття навернула мене до страшного минулого, у мої ранні, юнацькі роки. Я народився в селі Хоцьки Переяславського району Київської області. На початку розкуркулення і загаляння в колгоспи селян батько, мати і я втекли на Донбас в місто Костянтинівку (мені тоді було три роки). Від голодомору тоді вимерло більше половини нашого села. Така доля спіткала й найближчих родичів по лінії батька і матері. Ми — вижили. На Донбасі народилися дві мої сестри: одна 1930-го, друга в кінці 1939 року. Перед самою війною я закінчив сім класів неповної середньої школи. На початку війни батька мобілізували в діючу армію, а ми залишилися на чужині. У жовтні чи листопаді наше місто захопили німецькі війська. Скрізь був голод, і з настанням зими люди почали повертатися у свої колишні домівки, рятуючись від неминучої смерті. Ми також вирішили йти у своє рідне село, сподіваючись на допомогу Всевишнього. Мати пришила до мішка дві лямки і я, надіваючи їх, ніс у мішку свою маленьку сестру. Вийшли з Костянтинівки 17 березня 1942 року. Спочатку йшли дорогами Донбасу, а потім шляхами Дніпропетровської, Полтавської і Київської областей. У рідне село повернулися 30 квітня 1942 року. Мені тоді було 16 років. На початку березня 1944 року призвали у Червону армію, і в складі 33-го полку у кривавому вирі війни я пройшов фронтовими дорогами Правобережної і Західної України, Польщі та Німеччини. Війна закінчилася для мене визволенням Праги, столиці Чехословаччини, 9 травня 1945 року. Після війни ще шість років служив у Совєтській армії. Демобілізований на початку січня 1951 року. Коли Олег Ткаченко пишається тим, що він просвітянин, то я пишаюся тим, що українець і живу сьогодні у вільній і незалежній Україні.

«Пишаюся тим, що просвітянин»

Леонід МУДРИК,
с. Плоска Дубенського р-ну
Рівненської обл.

Назва до листа — маленький плагіат із Вашого часопису (ч. 50 за 2012 р.). Я захоплююся подвигом Олега Ткаченка. Потрібно, щоб якомога більше людей почули його заклик “Донбас — це Україна”. Переконаний, що п. Ткаченку не доведеться іти наступного разу одному. Краще, коли він успішно відродить забуте гасло: “Нас багато, нас не подолати” і збере однодумців.

Я пишаюся, що є членом “Просвіти” від початку її відновлення в Дрогобичі, тобто від 15 січня 1989 р. Перечитую на пожовклих сторінках “Галицької зорі” назви своїх тодішніх заміток: “Слово рідне, мова рідна”, “І віра нас спасе”, “Бальзам народної педагогіки прикладемо до ран нашої бездуховності”, “Найвища педагогіка — дати дітям Бога”. Тобто жив у світі власних ілюзій, які підживлювалися тодішнім станом суспільства.

Тепер ілюзії розвіялися. Загроза втрати незалежності, дарованої Богом, стала настільки реальною, що не побачити її не можна. Маємо згуртуватися навколо імені Тараса. Хай “Просвіта” б’є на сполох, сконцентрувавши всі сили, всю волю, всю енергію нації навколо цього святого імені: “Бог не буде робити за нас того, що можемо зробити ми”. Донести “Слово Просвіти” до найширших верств населення! Завдання не просте, але: “Коли з нами Бог, то хто проти нас?” (Біблія).

Книжки із бібліотеки «СП»

Дмитро ЛИСЕНКО,
с. Спаське Сосницького р-ну
Чернігівської обл.

Вітаю всіх співробітників редакції газети “Слово Просвіти” — здоров’я, творчої наснаги Вам, адже кожний із нас, читачів, із нетерпінням чекає четверга, щоб отримати нову порцію інформації, яку щотижня нам готує ваш колектив.

Я, Дмитро Федорович Лисенко, — пенсіонер. Починаючи з 2009 р., коли почав передплачувати “Слово Просвіти”, всі числа зберігаю. От тільки мене дуже не радує моє оточення... Здається, що я один у селі читаю “СП”, адже спочатку на пошті на моєму примірнику писали просто назву нашого села — “Спаське”, а останнім часом — “Лис”. Раніше передплачував “Сіверщину” і мене за це називали “руховцем”. Також передплачував газету для сина Тараса в Калинівку Васильківського району Київської області.

Після нашої зустрічі в зв’язку з 50-річчям закінчення інституту (я — інженер-гідротехнік) передплатив “СП” своїй однокурсниці та ще одній знайомій, киянкам. Проте всі мої потуги не досягли успіху — “в свою віру” я їх не перетягнув. Вони, як і раніше, розмовляють “общєпонятним”... Особливо неприємно, що мої внучки (три і сім років) теж живуть у тому середовищі, а старшу вже почали долучати до вивчення англійської мови. Наш геніальний Пророк ще 1845 року писав слово в слово про тоді ще ненароджене наше покоління, яке підтвердило, що без німця не знаємо, хто ми є і яка наша історія, бо нам її пишуть табачники...

Для мене дуже цікаві всі книжки із серії “Бібліотека “Слова Просвіти”.

Я — Іллівна, а не «Ільінічна»

Я ваша постійна читачка. Ось тримаю чергове число тижневика від 7—13 лютого 2013 р. Не називатиму всі статті, але про одну з них таки напишу, а саме “Безкарність спотворення прізвищ”, бо у мене теж були подібні інциденти...

Спочатку 1968 року, коли народилася донька, чоловік пішов брати “Свідоцтво про народження”, а йому кажуть, що імені “Олена” в СРСР немає, а є ім’я Єлена. Він доводив, але безрезультатно. Нашу доньку зареєстрували Єленою, та для нас вона “Оленка”. Для знайомих — Альона, а на роботі її називають Єлена Валентинівна.

Мого батька звали Ілля, тож я Валентина Іллівна, але реєструють мене чомусь “Ільінічна”... Що з цим робити? Не знаю. Мабуть, справді варто ввести законом України якусь відповідальність за перекручування прізвищ українців.

Підтримую пропозицію В. Захарченка, висловлену в статті “Мова рідної землі”. Нам давно пора — “від старого до малого”, по всій Україні перейти на державну українську мову й не давати приводу для нав’язування нам мови сусідньої держави.

На жаль, майже в усіх державних установах панує російська мова, хоча чиновники добре знають, вільно володіють українською державною.

З повагою
читачка **Валентина Іллівна КОНОВАЛЕНКО,**
м. Київ

Мирослав Дочинець — лауреат премії «Ярославів Вал»

Лауреатом літературної премії клубу “Ярославів Вал” за 2012 рік став Мирослав Дочинець, автор роману “Криничар”. Цей твір позначений глибиною авторської філософії та оригінальністю художнього пошуку і є одним із найяскравіших явищ української прози останніх літ.

Торік премією відзначили роман “Час смертохристів” Юрія Щербака, який став сенсаційною подією нашої літератури. “Криничар” також має резонанс і всі шанси повторити читацький успіх “Часу смертохристів”.

Прес-реліз клубу “Ярославів Вал”

Помер автор «Чорнобривців»

Українська література, українська культура зазнали непоправної втрати. Після тяжкої тривалої хвороби на 77-му році життя пішов у кращі світи видатний український письменник Микола Федорович Сингаївський.

За 55 років творчої діяльності з-під пера поета, прозаїка, перекладача, публіциста, літературознавця Миколи Сингаївського у різних жанрах побачило світ понад 75 книжок. У творчому доробку Сингаївського налічується понад 500 пісень, написаних у співавторстві з багатьма відомими українськими композиторами. У серпні 2010 року літературно-мистецька громадськість України відзначала піввіковий ювілей славнозвісної пісні М. Сингаївського та В. Верменича “Чорнобривців насіяла мати...”, яка стала справді народною піснею. Подвижницька діяльність Миколи Сингаївського на пісенній ниві відзначена високим званням заслуженого діяча мистецтв України. Найбільшого ж творчого успіху Микола Сингаївський досяг у дитячій літературі. За твори для дітей та юнацтва у галузі дитячої літератури М. Сингаївський удостоєний найвищої літературної премії імені Лесі Українки та премії імені Миколи Трублаїні, а його поезії увійшли в читанки, шкільні підручники та хрестоматії. Перша його поетична збірка, що побачила світ 1958 року, була книжкою для дітей “Жива криничка”. Схвальним словом про неї щиро відгукнувся незабутній Михайло Стельмах.

За збірки поезій “Вогневиця” та “Поступ” 1972 року М. Сингаївський був удостоєний Республіканської літературної премії ім. Миколи Островського. За поетичні, прозові та публіцистичні твори останніх років М. Сингаївський удостоєний літературних премій “Гілка Золотого каштана” та літературної премії ім. В. Юхимовича.

За межами України ім’я Миколи Сингаївського широко відоме, як ім’я перекладача європейського рівня. Письменник плідно працював у царині перекладів із болгарської, польської, французької та новогрецької мов, якими досконало володів. За подвижницьку перекладацьку працю з болгарської його нагороджено Золотим Знаком Спілки письменників Болгарії та Спілки перекладачів Болгарії. Твори Миколи Сингаївського перекладалися англійською, румунською, угорською, чеською, польською, іспанською, французькою, новогрецькою, німецькою та мовами народів колишнього СРСР.

Вічна пам’ять про світлу, доброзичливу й чесну людину, невтомного трудівника, видатного майстра слова залишиться у серцях багатьох друзів і колег, численних шанувальників творчості Миколи Сингаївського.

Національна спілка письменників України, Київська організація Національної спілки письменників України

Унікальне видання

Антін БОБИР,
головний редактор газети
“Україна козацька”, м. Донецьк

Побачило світ унікальне видання “Українська діаспора: літературні постаті, твори, бібліографічні відомості”. Її автор-упорядник — доктор філологічних наук, професор Донецького національного університету Віра Просалова.

Унікальність видання в тому, що в одній книжці подано відомості про майже тисячу (!) українських письменників діаспори: творчу спадщину, довідкові та літературно-критичні матеріали, що допоможуть в осмисленні їхньої багатогранної художньої творчості.

“Від часу видання “Енциклопедії українознавства” (за редакцією В. Кубійовича) минуло чимало часу, тому назріла потреба в довідкових виданнях спеціального типу, що містили б інформацію з певних галузей знань, дозволяли зорієнтуватися в недавно відкритому для України колі тих письменників, яким довелося працювати й творити за її межами, — пише у вступному слові Віра Просалова. — Необхідність укладення такого довідника зумовлена відсутністю низки імен у літературному обігу, зокрема Павлини Андрієнко-Данчук, Івана Арделяна, Пилипа Бака, Ореста Барчинського, Миколи Букшованого, Маргарити Борзаківської-Медведюк, Петра Кізка, Олеся Квітневого, Івана Кедрина-Рудницького та інших. Це лише незначна часточка айсберга, який ще треба відкривати. Фрагментарність і неповнота осмислення літературних явищ діаспори — характерні ознаки сучасного літературного дискурсу, що потребує опрацювання значного фактичного матеріалу, встановлення аутентичного авторства, публікації багатьох художніх творів”.

Авторка свідома того, що довідник не може адекватно відбити всю строкатість літературного життя в діаспорі. Відсутність деяких біографічних відомостей, неточності, хронологічні неузгодженості, без сумніву, позначаться і на цьому виданні. Проте Віра Просалова сподівається, що з часом, завдяки спільним зусиллям, їх буде виявлено та усунуто.

Книга побачила світ у “Східному видавничому домі” за сприяння Українського культурологічного центру, Донецького обласного відділення Товариства зв’язків із українцями за межами України (“Україна-Світ”) та Донецького обласного відділення Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка. Серед фундаторів і Донецька обласна державна адміністрація.

Наклад книги 500 примірників і розійдеться він переважно по провідних бібліотеках нашої держави та країн, де мешкає українська діаспора.

“Народе мій, до тебе я ще верну,
і в смерті обернуся до життя”.

Анна МУКАН,
Фото **Валерія ПОПОВА**,
прес-центр Інституту філології

«Людина творить своє життя»

До 75-річчя від дня народження Василя Стуса на сцені Київського університету імені Тараса Шевченка відбулася літературно-музична вистава «Стусове коло»

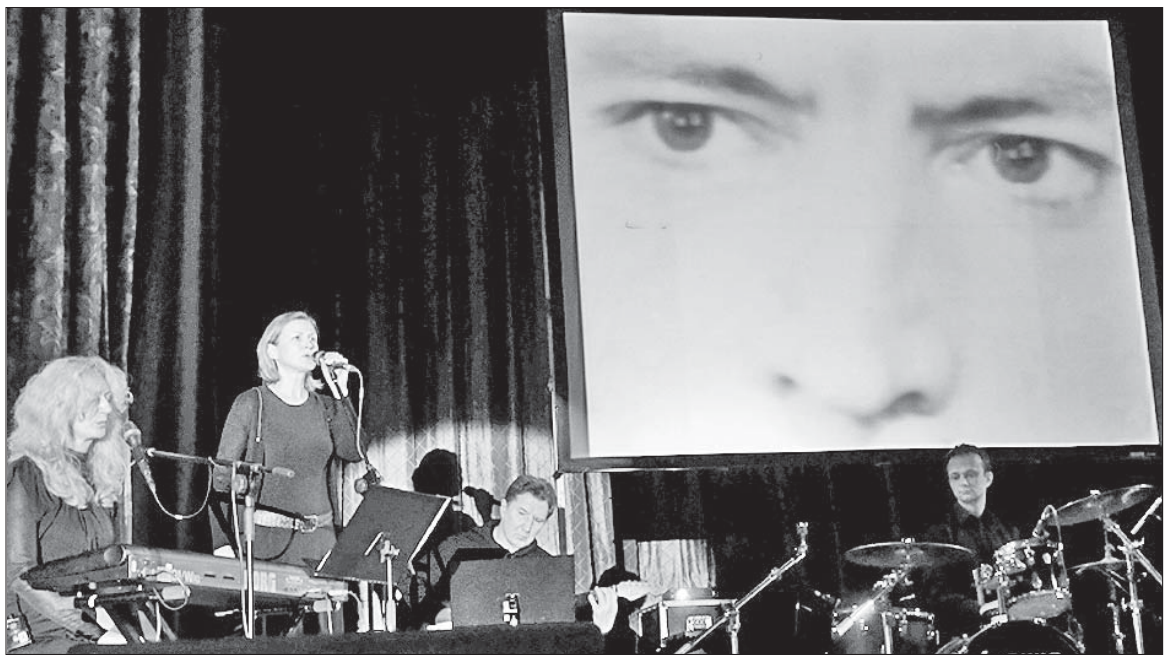

“Входження Василя Стуса в українську літературу почалося набагато пізніше реального часу написання його творів — із 1989 — року перепоховання його, Юрія Литвина й Олекси Тихого на Байковому цвинтарі. Тоді на вулицях Києва піднялися жовто-блакитні та червоно-чорні стяги і за це вже нічого не було. Відбувалося прощання зі страхами, приниженнями та образами”, — розпочав вечір пам’яті Василя Стуса його син — український письменник, літературознавець і редактор Дмитро Стус. Батькові болі й мрії, страждання й надії Дмитро Васильович проніс крізь усе життя: він розповів про складнощі видання збірок поета, про тернистий біографічний і літературний шляхи свого родителя й духовного наставника. Так, дивитися на особистість Василя Стуса можна з двох боків: героїчного (він змінив уявлення про образ українця) й естетичного. Саме на другому погляді наполягає Дмитро Васильович, коли акцент ставиться на творчості письменника, її вічних цінностях і універсальних темах.

По-новому прочитати мученицьку долю поета, показати його розраду й розпуку, почути голос його ліричної душі та здригнутися від крицевого погляду на катів — було складною, але виправданою метою літературно-музичного проекту “Стусове коло”. Після 4 років “мовчання” легендарна вистава знову зібрала аншлаг — в Актовій залі Університету глядачі стояли у проходах. Її режисер Сергій Проскурня і головні “актори” — Дмитро Стус, Роман Семисал і сестри Тельнюк — створили унікальну містерію, в основі якої п’ять кіл життя поета: “коло дитинства”, “коло поезії”, “коло любові”, “коло самотності” та “коло смерті”. “Батько вірив, що людина творить своє життя, тому вибір саме такої долі був свідомим, хоча й надскладним через свою приреченість”, — переконаний Дмитро Стус. Промовисті світлини з дитинства, молодості й табірної зрілості письменника, проектовані на великий екран, справили враження документів епохи, а пісні сестер Тельнюк на слова Василя Стуса зринули ніби з глибин зболеної, проте відкритої до людей душі поета.

Драматичних музичних емоцій вечору надав також виступ Сергія Мороза — першого інтерпретатора віршів Василя Стуса. Барду вдалося оживити вогненну й ліричну водночас поезію письменника, яку багато хто вважає “прозовою”, непісенною через “залізність” строф.

Серед інших гостей вечора слово брали директор Інституту філології проф. Григорій Семенюк, перший заступник міністра культури і туризму України Тимофій Кохан, український поет, перекладач, дійсний член НАНУ Борис Олійник і Посол Азербайджанської Республіки в Україні Ейнулла Ядулла оглу Мадатлі.

Цьогорічний велелюдний вечір пам’яті Василя Стуса вкотре засвідчив актуальність і незнищенність цінностей, які проповідував у своїй творчості поет — будь-що залишатися Людиною, не йти на компроміси з собою і завжди чинити по совісті. Таке життя не зможе подолати навіть смерть...

...Що жив-любив і не
набрався скверни,
ненависті, прокльону, каяття.
Народе мій, до тебе я ще верну,
і в смерті обернуся до життя
своїм стражденним
і незлим обличчям,
як син, тобі доземно поклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі,
і чесними сльозами обіллюсь.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2013

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 71 в “Каталозі”

на 1 місяць 9 грн 37 коп. на півроку 53 грн 37 коп.
на 3 місяці 27 грн 51 коп. на рік 105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітянської роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видрукувано з готових фотоформ у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у лютому — 27 500

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

4 820095 780016 13009